

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA TORUNIA

Raport o stanie miasta

Toruń 2010

Opracowanie:
Wydział Rozwoju i Programowania Europejskiego
ul. Grudziądzka 126b
tel. +48 56 611 85 54
wripe@um.torun.pl

WARUNKI NATURALNE

Miasto Toruń zlokalizowane jest na terasach rzeki Wisły we wschodniej części rozszerzenia dolinnego zwanego Kotliną Toruńską. Północna granica administracyjna miasta przylega do Wysoczyzny Chełmińskiej. Od południowego wschodu Toruń ograniczony jest ujściowym odcinkiem doliny rzeki Drwęcy.

Miasto leży w centrum województwa kujawsko-pomorskiego i graniczy od północy z Gminą Łysomice, od wschodu z Gminą Lubicz, od południa z Gminą Wielka Nieszawka, od zachodu z Gminą Zławieś Wielka.

Obszar miasta obejmuje 115,75 km². Gęstość zaludnienia wynosiła na dzień 31 grudnia 2009 roku 1.777 osób na 1 km² i spadła w porównaniu z końcem roku poprzedniego o 3 osoby.

Rzeki, zbiorniki wodne

Przez Toruń przepływa rzeka Wisła o średniej szerokości koryta 300-500 m i głębokości około 2 m oraz Struga Toruńska. Południowo-wschodnią granicę miasta stanowi ujściowy odcinek rzeki Drwęcy wpadającej do Wisły.

Na terenie miasta znajdują się również zbiorniki wodne: Basen Portu Drzewnego (64 ha powierzchni), Starorzeczka Wisły (10 ha), Jezioro Nagus (7,7 ha), Basen Portu Zimowego (5 ha), Kaszownik (1 ha).

Dane meteorologiczne

Pomiary prowadzone przez stację meteorologiczną w Toruniu wykazały w ostatnich latach (2005-2008) wyższe od wcześniejszych średnie roczne temperatury powietrza oraz większe usłonecznienie. Natomiast dane dotyczące wiatru i zachmurzenia (od 0 - niebo bez chmur do 8 - pełne zachmurzenie) nie odbiegały od średniej wieloletniej. Rok 2008 charakteryzował się bardzo małą amplitudą temperatur skrajnych. Maksymalna temperatura wyniosła 31,3°C (rekord ciepła z 11 lipca 1959 roku wynosi 38,2°C), minimalna -11,4°C (rekord zimna odnotowany 23 stycznia 2006 r. jest równy -32,0°C).

Tabl. 1. Dane meteorologiczne

Lata	średnia roczna temperatura powietrza	roczna suma opadów	średnia prędkość wiatru	średnie zachmurzenie	usłonecznienie
1991-2000	8,5° C	526 mm	2,8 m/s	5,2	1.636 h
2001	8,6° C	699 mm	2,3 m/s	5,4	1.433 h
2002	9,5° C	622 mm	2,5 m/s	5,1	1.577 h
2003	8,4° C	484 mm	2,3 m/s	4,8	1.753 h
2004	8,4° C	525 mm	2,9 m/s	5,3	1.512 h
2005	8,6° C	459 mm	2,8 m/s	4,9	1.917 h
2006	8,9° C	503 mm	2,6 m/s	4,9	1.854 h
2007	9,5° C	666 mm	2,8 m/s	5,2	1.742 h
2008	9,5° C	512 mm	2,8 m/s	5,2	1.770 h
1971-2008	8,4° C	535 mm	2,8 m/s	5,2	1.485 h

STAN I OCHRONA ŚRODOWISKA

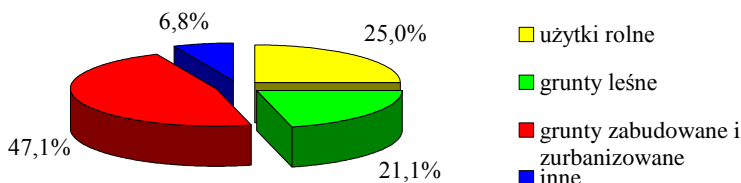
1. Dział przygotowano na podstawie danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Delegatura w Toruniu.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

Grunty

Gmina Miasta Toruń zgodnie z danymi zawartymi w ewidencji prowadzonej przez Wydział Geodezji i Kartografii według stanu na 30 czerwca 2009 roku jest właścicielem 3.839 ha gruntów, w tym grunty nie obciążone użytkowaniem wieczystym stanowią 3.001,3 ha tj. 78,2% ogólnej liczby gruntów miasta. W porównaniu ze stanem z 30 czerwca 2008 areal gruntów uległ zmniejszeniu o 50,8 ha.

Rys. 1. Użytkowanie gruntów
Stan w dniu 30 VI 2009r.

Wody powierzchniowe

Kontrola stanu czystości wód powierzchniowych płynących realizowana jest przez toruńską delegaturę Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy i polega na comiesięcznym poborze prób wód i analizie laboratoryjnej w zakresie wskaźników fizykochemicznych, hydrobiologicznych i bakteriologicznych. W roku 2009 prowadzono monitoring jakości wód Wisły, Drwęcy, Strugi Toruńskiej, Strugi Lubickiej i Małej Wisły na 11 stanowiskach pomiarowo kontrolnych.

Wyniki badań z okresu 2000-2009 potwierdzają utrzymującą się od kilku lat stabilizację jakości wód Wisły - dobry stan ekologiczny, niezadawalający stan sanitarny. W roku 2009 w niewielkim stopniu wzrosło stężenie BZT₅. Zmniejszyło się natomiast stężenie azotanów i azotu ogólnego, co pociągnęło zmniejszenie koncentracji chlorofilu „a”. Liczba bakterii grupy coli i typu kałowego w niewielkim stopniu wzrosła.

Wyniki badań wód Drwęcy na stanowisku ujściowym z okresu 2000-2009 również wykazywały stabilizację stanu czystości wód - dobry stan ekologiczny oraz chemiczny, niezadawalający stan sanitarny. W stosunku do roku 2008 odnotowano niewielką poprawę jakości w zakresie wskaźników organicznych, biogennych i zawartości chlorofilu „a”.

Analiza jakości wód Strugi Toruńskiej na sześciu stanowiskach wskazuje na negatywny wpływ aglomeracji, powodujący zwiększenie poziomu zanieczyszczenia z biegiem cieku. Wody nie spełniają wymogów dobrej oceny fizykochemicznej.

Wody Strugi Lubickiej nie spełniały wymogów dobrej oceny fizykochemicznej z powodu przekroczenia wartości granicznych określonych dla wskaźnika azotanów, co jest związane z rolniczym zagospodarowaniem górnej części zlewni. Stan sanitarny określono jako niezadowalający.

Wody Małej Wisły w górnej części starorzecza (obecne jedynie przy wysokich stanach wód Wisły) charakteryzowały się dobrym stanem fizykochemicznym i sanitarnym. Na stanowisku ujściowym nie spełniały wymogów dobrej oceny fizykochemicznej. Stan sanitarny oceniono jako zły.

Wody podziemne

W związku ze stałą i zadowalającą jakością wód podziemnych potwierdzoną badaniami z lat 2004-2007, w kolejnych badaniach monitoringowych nie prowadzono. Jakość wód ustalona w trakcie badań prowadzonych w 2007 roku pozwoliła zakwalifikować wody ujęcia Mała Nieszawka do III klasy, a wody ujęcia Wrzosa II do II klasy czystości.

Tabl. 2. Wyniki badań monitoringowych wód podziemnych w 2007 roku

Oznaczenie		Mała Nieszawka otw. 8a	Wrzosa II otw. 19a
Azot amonowy	mg N/l	0,27	0,18
Azot azotanowy	mg N/l	1,6	0,9
Azot azotynowy	mg N/l	0,002	0,003
Chlorki	mg Cl/l	18,9	38,7
Elektr. przewodność	uS/cm	405	492
Fosforany	mg PO ₄ /l	0,079	0,066
Magnez	mg Mg/l	9,93	8,14
Mangan	mg Mn/l	0,124	<0,05
Odczyn pH		7,5	7,5
Potas	Mg K/l	2,9	1,6
Siarczany	mg SO ₄ /l	30,4	43,8
Sód	mg Na/l	18,3	26,2
Tlen rozp.	mg O ₂ /l	0,43	2,12
Wapń	mg Ca/l	58,62	73,84
Wodorowęglany	mg HCO ₃ /l	208	214
Żelazo	mg Fe/l	0,594	0,359

Objaśnienia

Klasa I bardzo dobrej jakości	Klasa II dobrej jakości	Klasa III zadawalającej jakości	Klasa IV niezadowalają- cej jakości	Klasa V złej jakości
-------------------------------------	----------------------------	---------------------------------------	---	-------------------------

Ocena jakości powietrza atmosferycznego

Dla oceny stanu zanieczyszczenia powietrza prowadzony jest monitoring emisji zanieczyszczeń, który odzwierciedla rzeczywisty poziom zanieczyszczeń pochodzących ze wszystkich źródeł. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy - Delegatura w Toruniu prowadzi pomiary emisji zanieczyszczeń powietrza na terenie Torunia w punktach „Policja” (ul. Dziewulskiego) oraz „Kaszownik” (ul. Przy Kaszowniku). Dodatkowo we wschodniej części miasta zlokalizowano trzy tzw. „ruchome stacje”, w których, w zależności od kierunku wiatru, wykonywano pomiary zanieczyszczeń specyficznych emitowanych przez pobliskie zakłady przemysłowe - stacja „Straż Pożarna” (ul. Olsztyńska), stacja „Cergia” (ul. M. Skłodowskiej-Curie) oraz stacja „Archimedes” (ul. Polna). Ponadto pomiary wykonywano w stacji położonej poza miastem, gdzie rejestrowano wpływ miasta na otaczające tereny - „Koniczynka”. Uzupełnieniem pomiarów prowadzonych na stałych automatycznych lub półautomatycznych stacjach były pomiary stężeń dwutlenku siarki i dwutlenku azotu, wykonywane przy użyciu metody pasywnej. W 2009 roku realizowano je w 24 punktach na terenie miasta.

Miasto Toruń podlega ocenie ze względu na ochronę zdrowia ludzi. Przeprowadzona w 2005 i 2006 roku ocena roczna jakości powietrza wykazała przekroczenie poziomu dopuszczalnego stężenia 24-godzinne pyłu zawieszonego PM10 pow. 35 razy, co spowodowało, że Gmina Miasto Toruń została zakwalifikowana do najmniej korzystnej klasy C, w wyniku czego został sporządzony Program Ochrony Powietrza dla strefy Miasta Toruń (rozporządzenie Wojewody Kujawsko-Pomorskiego Nr 17/07 z dnia 27 grudnia 2007 roku).

W 2009 roku przekroczenia dopuszczalnego stężenia 24-godzinne pyłu zawieszonego PM10 wystąpiły 45 razy na stacji „Kaszownik” i 40 razy na stacji „Policja” przy dopuszczanych 35 przekroczeniach. W związku z tym oraz przekroczenie poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu na stacji „Policja”, Gminie Miasto Toruń ponownie nadano niekorzystną klasę C.

W Toruniu prowadzono także badania zanieczyszczeń mikrobiologicznych powietrza w rejonie Miejskiej Oczyszczalni Ścieków. Badane powietrze oceniono jako czyste i średnio zanieczyszczone. Nie stwierdzono żadnego przypadku zanieczyszczenia zagrażającego środowisku naturalnemu człowieka. W porównaniu do wyników badań z roku 2008 stan czystości powietrza pod względem mikrobiologicznym znacznie poprawił się.

Tabl. 3. Roczna emisja zanieczyszczeń powietrza na terenie Torunia (Mg/rok)

Nazwa substancji	2004	2006	2007	2008	2009
Dwutlenek siarki	2.967	3.718	3.283	1.994	1.299
Tlenki azotu	1.062	971	954	600	450
Tlenek węgla	1.274	1.175	1.050	277	131
Pył ogółem	942	657	559	281	170
Dwutlenek węgla	1.006.365	749.096	658.579	464.781	369.088
Inne zaniecz. technolog. gazowe	361	455	413	271	x

Hałas

Podstawowym źródłem uciążliwości akustycznej w Toruniu jest hałas komunikacyjny (drogowy i tramwajowy). Hałas przemysłowy nie stanowi wielkiej uciążliwości ze względu na jego charakter lokalny. Oddziaływanie hałasu lotniczego jest niewielkie z uwagi na wyłącznie sportowy charakter lotniska i jego położenie na obrzeżach miasta, poza terenem zabudowy mieszkaniowej. Hałas rekreacyjny pochodzący ze stadionu żużlowego, który do końca 2008 roku stanowił źródło konfliktów społecznych został rozwiązany z uwagi na likwidację stadionu położonego w centrum osiedla mieszkaniowego i wybudowanie nowego. Hałas kolejowy w związku z usytuowaniem linii kolejowych, za wyjątkiem rejonu stacji Toruń Miasto, nie powoduje uciążliwości dla mieszkańców miasta. Również linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia rzędu 110 kV są oddalone od terenów zabudowy mieszkaniowej i nie stanowią uciążliwości dla mieszkańców Torunia.

Tabl. 4. Wyniki monitoringu hałasu na ulicach Torunia w 2009 roku

Lokalizacja stanowiska	Wartość dopuszczalna dB	Średni poziom hałasu Leq (A) dB	Wysokość przekroczenia	Natężenie ruchu pojazdów	
				Ogółem poj./h	udział poj. ciężkich
Barwna/Olimpijska	60	65,8	5,8	974	25,9%
Andersa	60	65,1	5,1	192	14,6%
Pl. Niepodległości	65	67,2	2,2	1.507	7,2%
Pl. ToMiTo	65	65,3	0,3	316	1,9%

Hałas komunikacyjny drogowy

Na terenie miasta Torunia prowadzony jest monitoring poziomu dźwięku przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy - Delegaturę w Toruniu w kilkunastu punktach, z jednoczesną rejestracją natężenia ruchu.

Przy głównych trasach komunikacyjnych miasta poziom hałasu w środowisku jest wysoki i przekracza wartości dopuszczalne.

Prowadzony przez WIOŚ monitoring nowo wybudowanych tras komunikacyjnych: trasy średnicowej Podgórze i Trasy Poligonowej S-10 wykazuje, że ma miejsce presja akustyczna oddziałująca na najbliższą zabudowę mieszkaniową. Jednak rejestrowane wartości natężenia dźwięku nie powodują powstawania znacznych uciążliwości, a w ostatnich trzech latach nie stwierdzono tendencji rosnącej. Na części odcinków przekroczenia wyeliminowane zostały przy pomocy ekranów akustycznych.

W 2009 roku kontynuowano także pomiary natężenia ruchu i hałasu drogowego przyszłej autostrady A1 na odcinku od Lubicza do Czerniewic. Obserwuje się tendencję wzrostową natężenia ruchu pojazdów oraz rosnący udział pojazdów ciężkich, a co za tym idzie zwiększenie poziomu hałasu. Dodatkowo należy zwrócić uwagę, że badania odbywały się podczas budowy drugiej nitki autostrady, oddanie której może spowodować zmiany w poziomie hałasu, w szczególności jego uciążliwości dla mieszkańców domów po zachodniej stronie.

Hałas komunikacyjny tramwajowy

Monitoring hałasu tramwajowego prowadzony jest w miejscach występowania uciążliwości akustycznych tj. na styku linii tramwajowych z zabudową mieszkaniową. Pomiary wykonywane w latach 2005- 2008 nie wykazały przekroczeń poziomów dopuszczalnych hałasu pochodzącego od ruchu tramwajów. Z pomiarów wykonanych w 2009 roku wynika naruszenie standardów akustycznych przy ulicy Broniewskiego.

LUDNOŚĆ

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.
3. Dane o stanie ludności na terenie miasta podaje się na podstawie bilansów i struktury ludności faktycznie zamieszkującej dany obszar.
4. Przez ludność w wieku produkcyjnym (Tabl. 7) rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, a dla kobiet 18-59 lat. Pod pojęciem wieku nieprodukcyjnego rozumie się wiek przedprodukcyjny, tj. ludność do 17 lat i wiek poprodukcyjny, tj. mężczyźni powyżej 65 lat i kobiety powyżej 60 lat.
5. Przyrost naturalny (Tabl. 8) stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.
6. Współczynnik dynamiki demograficznej jest to stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów w danym okresie.
7. Wskaźniki podawane w przeliczeniu na 1.000 mieszkańców obliczone są w stosunku do ludności zameldowanej na stałe.

Stan i struktura ludności

Według stanu na 31 grudnia 2008 roku Toruń liczył 205.718 mieszkańców (110.465 kobiet i 95.253 mężczyzn). Liczba mieszkańców spadła w roku 2009 w stosunku do roku poprzedniego o 295 osób (tj. o 0,14%).

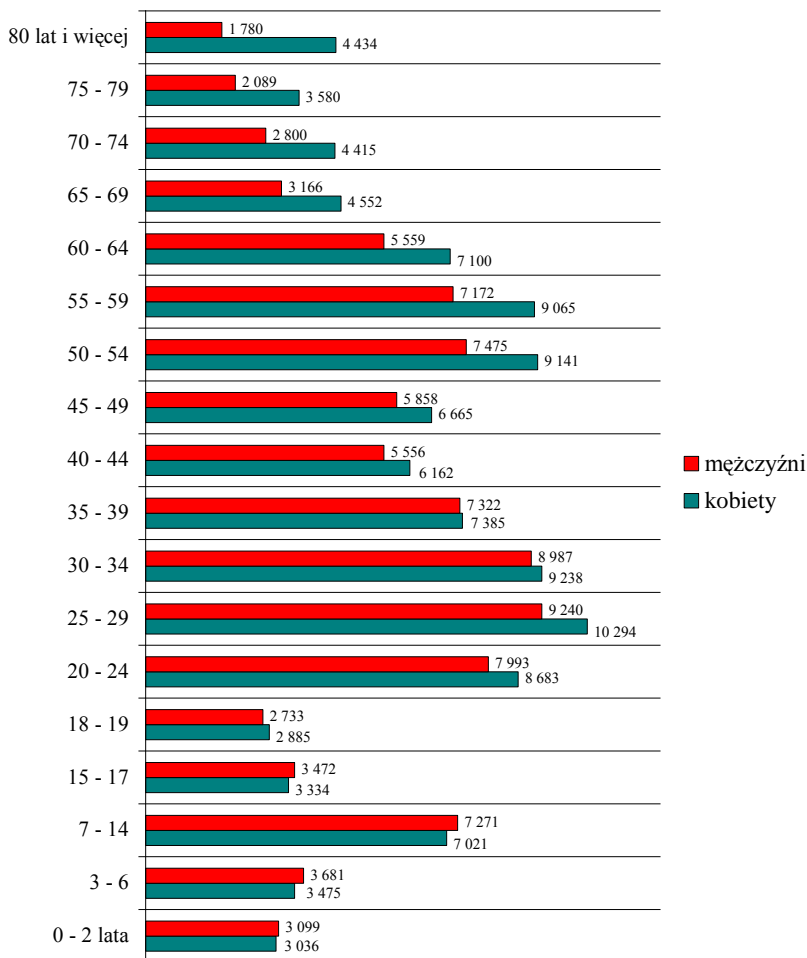
Tabl. 5. Ludność
Stan w dniu 31 XII

Lata	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
1990	202.218	107.613	94.605
1992	201.806	107.231	94.575
1994	203.830	108.134	95.696
1996	205.120	108.831	96.289
1998	206.158	109.276	96.882
1999	206.083	109.297	96.786
2000	204.322	108.233	96.089
2001	205.397	109.034	96.363
2002	210.702	112.714	97.988
2003	208.936	111.710	97.226
2004	208.278	111.546	96.732
2005	208.007	111.438	96.569
2006	207.190	111.116	96.074
2007	206.619	110.915	95.704
2008	206.013	110.667	95.346
2009	205.718	110.465	95.253

W ogólnej liczbie mieszkańców miasta kobiety stanowią 53,7%. Oznacza to, że na każdych 100 mężczyzn przypada 116 kobiet. Wysoki współczynnik feminizacji utrzymuje się na stałym poziomie i przewyższa współczynnik krajowy dla miast, który wynosi 111 kobiet na 100 mężczyzn.

Analizując strukturę wiekową ludności miasta należy zwrócić uwagę na najwyższy udział osób w wieku 25-29 lata (9,5%) i 30-34 (8,9%). Najmniej liczną grupą wiekową są osoby w wieku 18-19 lat (2,7%).

Rys. 2. Ludność według wieku i płci
Stan w dniu 31 XII 2009

Tabl. 6. Ludność według wieku
Stan w dniu 31 XII

Grupy wieku	1990	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009
0 - 2 lata	7.450	6.599	6.148	5.774	5.623	5.600	5.229	5.527	5.735	5.921	6.135
3 - 6	12.843	9.781	9.098	8.707	8.154	7.412	7.313	7.156	6.995	7.014	7.156
7 - 14	28.076	27.203	25.172	22.625	19.948	19.147	17.365	15.804	15.233	14.835	14.292
15 - 17	10.991	11.016	11.119	11.300	11.094	9.575	8.307	7.916	7.568	7.056	6.806
18 - 19	6.821	7.624	7.550	7.686	7.805	8.072	7.134	6.110	5.961	5.876	5.618
20 - 24	14.136	16.894	18.644	19.607	18.592	21.907	21.522	20.202	19.153	17.839	16.676
25 - 29	13.371	12.291	12.930	14.349	15.837	18.084	18.731	19.247	19.542	19.734	19.534
30 - 34	17.720	13.601	12.932	12.695	12.552	14.143	15.384	16.689	17.279	17.631	18.225
35 - 39	19.170	18.531	16.476	14.211	13.024	12.600	12.300	12.833	13.356	13.881	14.707
40 - 44	17.364	18.950	18.895	18.935	17.337	15.189	13.189	12.252	11.906	11.850	11.718
45 - 49	9.907	15.010	17.796	18.306	18.272	18.247	17.492	15.477	14.404	13.196	12.523
50 - 54	9.894	9.695	10.389	12.920	16.269	17.379	17.329	17.185	17.220	17.167	16.616
55 - 59	9.221	9.448	9.402	9.250	9.046	10.793	13.604	15.933	16.156	16.178	16.237
60 - 64	7.930	8.554	8.693	8.827	8.778	8.791	8.562	9.042	9.910	11.268	12.659
65 - 69	6.376	6.820	7.370	7.648	7.812	8.084	8.126	8.014	7.986	7.860	7.718
70 - 74	3.596	5.187	5.537	5.758	6.146	6.615	6.841	7.106	7.136	7.196	7.215
75 - 79	3.533	2.648	3.078	3.911	4.310	4.641	4.898	5.219	5.387	5.550	5.669
80 lat i więcej	3.819	3.978	3.891	3.649	3.723	4.423	4.952	5.478	5.692	5.961	6.214
OGÓLEM	202.218	203.830	205.120	206.158	204.322	210.702	208.278	207.190	206.619	206.013	205.718

W stosunku do 1990 roku największy spadek liczebności odnotowano wśród dzieci 7-14-letnich - o 13.784 (tj. o 49,1%). Największy przyrost wystąpił zaś wśród 55-59-latków - o 7.016 osób (tj. o 76,1%). Można zaobserwować tendencję wzrostową w grupach wiekowych 25-29 lat, 55-59 lat, i 70-74 lata. Stały spadek odnotowuje się wśród dzieci w wieku 7-14 lat. Od 2008 roku zaczęła rosnąć liczba dzieci w wieku 3-6 lat. Od pięciu lat rośnie liczba najmłodszych, tj. poniżej 2 lat. Liczba osób w pozostałych grupach wiekowych zmienia się nieznacznie bądź podlega wahaniom.

Tabl. 7. Ludność według ekonomicznych grup wieku
Stan w dniu 31 XII

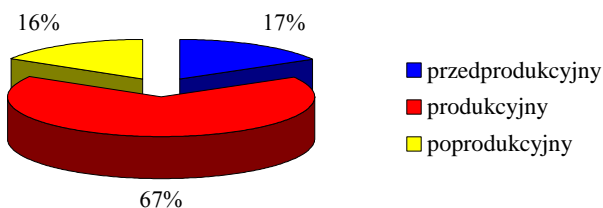
Lata	Ogółem	w wieku		
		przed- produkcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
1990	202.218	59.360	121.180	21.678
1992	201.806	57.066	122.413	22.327
1994	203.830	54.599	125.910	23.321
1996	205.120	51.537	128.915	24.668
1998	206.158	48.406	131.861	25.891
2000	204.322	44.819	132.587	26.916
2002	210.702	41.734	140.227	28.741
2003	208.936	39.687	140.031	29.218
2004	208.278	38.214	140.392	29.672
2005	208.007	37.244	140.820	29.943
2006	207.190	36.403	139.917	30.870
2007	206.619	35.531	139.306	31.782
2008	206.013	34.826	138.271	32.916
2009	205.718	34.389	137.413	33.916

W Toruniu obserwuje się stały spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym. Od 1990 roku wyniósł on 24.971 osób (tj. 42,1%). Obserwuje się natomiast tendencję wzrostową liczby osób, które przekroczyły potencjalny wiek zdolności do pracy (kobiety - 60 lat, mężczyźni - 65 lat). Liczba osób w wieku poprodukcyjnym od 1990 roku wzrosła o 12.238 osoby (tj. o 56,5%). Potencjalne zasoby pracy wykazywały tendencję wzrostową do roku 2005, ale od tego czasu spadają. Liczba ludności w wieku produkcyjnym wzrosła od 1990 roku o 16.233 osób (tj. o 13,4%).

Konsekwencją zmian struktury wieku ludności jest kształtowanie się wskaźnika obciążenia demograficznego ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym). Łącznie na koniec 2009 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 50 osób w wieku nieprodukcyjnym. Dla ludności mieszkającej w miastach Polski wskaźnik

obciążenia demograficznego wyniósł na koniec 2009 roku 52,5. Systematycznie rośnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 1990 roku wskaźnik ten wyniósł 17,9 a w 2009 roku 24,7. Mimo odnotowanych zmian, struktura wieku mieszkańców Torunia jest nadal korzystna ze względu na utrzymujący się wysoki udział ludności w wieku produkcyjnym i najniższy w wieku poprodukcyjnym. Należy jednak wskazać, że odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej systematycznie rośnie (od 8,6% w roku 1990 do 13,8% w 2009 roku), co świadczy o postępującym procesie starzenia się ludności miasta.

Rys. 3. Ludność według ekonomicznych grup wieku
Stan w dniu 31 XII 2009r.

Ruch naturalny ludności

Ilość zawieranych małżeństw jest jednym z zasadniczych czynników wpływających na poziom urodzeń. Liczba zawieranych małżeństw w okresie 1990-2005 ulegała wahaniom. W 2004 roku, po raz pierwszy od 10 lat, spadła poniżej 1.000, jednak w ostatnich latach systematycznie rosła osiągając w 2008 roku wartość największą. W ostatnim roku była niższa o 33, tj. 2,4%.

W strukturze wiekowej nowożeńców dominują mężczyźni i kobiety w wieku 25-29 lat. W tej grupie wiekowej w 2009 roku zawarto największą ilość małżeństw - 352, tj. 26,1% ogółu.

Liczba urodzeń żywych w latach 1990-2003 ulegała stałemu zmniejszaniu z wyjątkiem jubileuszowego roku 2000. W ostatnich latach wzrosła - w 2009 roku była niższa jedynie od rekordowego roku 1990 - o 336, tj. 13,4%. W porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła o 83, tj. 4,0%. Od roku 1990 znacznie zmniejszył się współczynnik dynamiki demograficznej. W 1990 wynosił 1,436, a w 2009 roku 1,169.

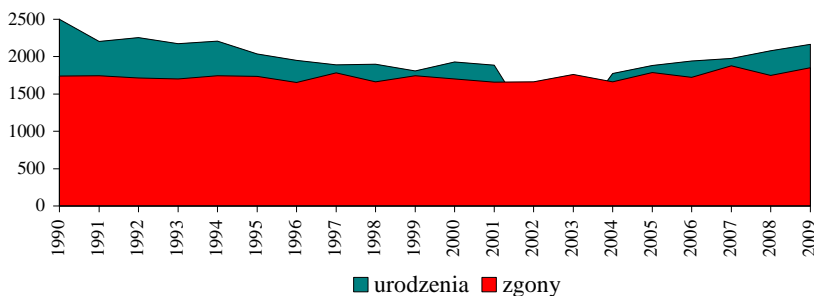
W latach dziewięćdziesiątych XX wieku najczęściej urodzeń żywych odnotowywano wśród kobiet w wieku 20-24 lat. W ostatnich latach dominuje grupa 25-29 lat. W roku 2009 odnotowano w niej 82 urodzenia żywe na 1.000 kobiet.

W roku 2009 odnotowano 1.852 zgony, tj. o 105 więcej niż w roku poprzednim. Współczynnik zgonów na 1.000 mieszkańców wyniósł 9,0. Obserwowany spadek urodzeń żywych, przy jednocześnie wysokim poziomie zgonów spowodował obniżenie się przyrostu naturalnego na 1.000 mieszkańców z 3,9 w 1990 roku do 1,5 w roku 2009.

Tabl. 8. Ruch naturalny ludności
Stan w dniu 31 XII

Lata	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony		Przyrost naturalny
			ogółem	w tym: niemowląt	
1990	1.202	2.500	1.741	39	759
1992	1.004	2.257	1.716	29	541
1994	996	2.206	1.744	47	462
1996	1.037	1.950	1.655	28	295
1998	1.098	1.897	1.664	25	233
1999	1.240	1.808	1.746	11	62
2000	1.228	1.930	1.703	10	227
2002	1.044	1.772	1.663	8	109
2003	1.055	1.771	1.760	16	11
2004	999	1.776	1.661	14	115
2005	1.145	1.882	1.786	11	96
2006	1.206	1.941	1.721	6	220
2007	1.256	1.975	1.879	9	96
2008	1.381	2.081	1.747	11	334
2009	1.348	2.164	1.852	13	312

Rys. 4. Ruch naturalny ludności w latach 1990-2009

Migracje ludności

W migracjach ludności w Toruniu do 1999 roku saldo było dodatnie. Od 2000 roku odpływ przeważa nad napływem ludności i saldo to jest coraz większe. W 2009 roku odpływ był większy niż napływ o 599 osób, z czego 56 stanowiła migracja zagraniczna.

RYNEK PRACY

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy oraz Powiatowego Urzędu Pracy dla Miasta Torunia.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

3. Do pracujących zaliczono:

- osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy,
- właścicieli i współwłaścicieli jednostek prowadzących działalność gospodarczą łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin,
- osoby wykonujące pracę nakładczą,
- agentów oraz osoby zatrudnione przez agentów,
- członków spółdzielni produkcji rolniczej.

4. Dane o zatrudnionych nie obejmują osób zatrudnionych w jednostkach budżetowych resortu obrony narodowej i resortu spraw wewnętrznych, osób fizycznych i spółek cywilnych prowadzących działalność gospodarczą, w których liczba pracujących nie przekracza 9 osób, rolnictwa indywidualnego oraz duchowieństwa.

5. Definicja osoby bezrobotnej (Tabl. 10) podana jest w Ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. Nr 99, poz. 1001).

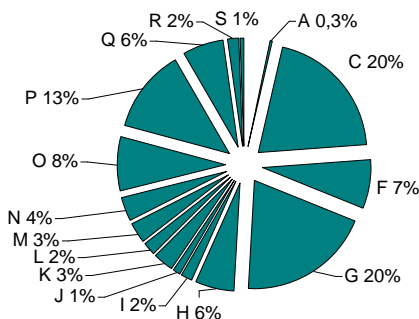
Stan, struktura i dynamika zatrudnienia

Od 1999 roku nastąpiła zmiana sposobu agregacji danych o pracujących. Są one zbierane w jednostkach, w których liczba zatrudnionych przekracza 9 osób (do 1998 roku - 5 osób).

Dane za 2009 rok przedstawione są wg nowej klasyfikacji - PKD 2007. W związku z tym brak możliwości porównania danych, w szczególności dla klas H, L, S oraz nowo wydzielonych J, M, N, R.

Jednym z mierników służących do oceny faktycznego zaangażowania ludności w procesie pracy jest wskaźnik zatrudnienia ilustrujący udział ludności pracującej w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym. W 2009 wskaźnik ten wyniósł 46,9%, znacznie ,mniej niż w roku 2000, kiedy przekraczał 50%.

Rys. 5. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD
Stan w dniu 31 XII 2009r.

Tabl. 9. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD
Stan w dniu 31 XII (30 IX dla roku 1998)

Sekcje PKD*		1994	1998	2002	2004	2006	2007	2008	2009
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	269	278	357	166	164	164	198	168
C	Przetwórstwo przemysłowe	26.228	25.961	20.239	19.253	17.883	17.650	16.621	13.059
F	Budownictwo	5.093	5.409	2.944	2.818	3.767	4.028	4.795	4.674
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	5.984	8.994	7.396	8.566	9.949	11.132	10.888	12.607
H	Transport i gospodarka magazynowa	5.778	5.210	4.445	4.081	3.999	3.995	3.968	3.754
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	915	1.034	798	758	957	858	853	1.145
J	Informacja i komunikacja								679
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1.967	2.548	1.751	1.941	2.025	2.058	2.003	1.997
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	3.064	4.647	4.785	4.754	5.587	6.081	5.726	1.320
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna								1.878
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca								2.422
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	2.553	3.085	3.289	3.691	3.988	4.260	4.610	5.042
P	Edukacja	7.528	7.790	7.801	8.318	8.060	8.113	8.169	8.217
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	6.043	6.283	4.950	4.030	3.960	3.931	3.965	3.919
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją								1.025
S	Pozostała działalność usługowa	2.204	2.112	1.829	1.725	1.631	1.769	1.853	345
Ogółem		69.561	75.096	62.269	61.811	63.754	65.653	65.099	64.411

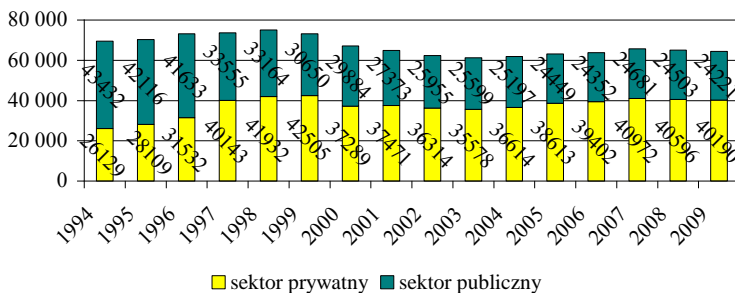
* nazewnictwo wg PKD 2007, dane do roku 2008 wg wcześniejszych klasyfikacji

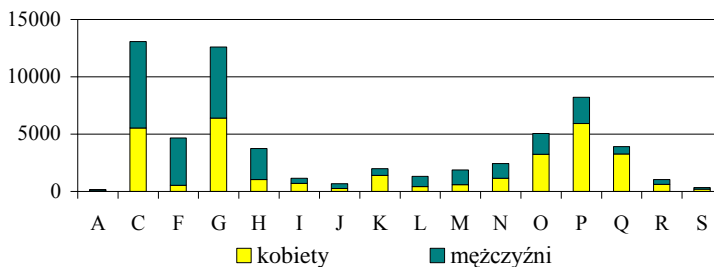
Systematycznie rośnie udział pracujących w sektorze prywatnym - 62,4% w roku 2009 w stosunku do 55,5% w roku 2000.

W Toruniu najwięcej osób pracuje w sekcjach: Przetwórstwo przemysłowe (20,3%), Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów ... (19,6%), Edukacja (12,8%). Te same sekcje zatrudniają najwięcej osób w miastach Polski.

Rys. 6. Pracujący w gospodarce narodowej według sektorów w latach 1994-2009

Rys. 7. Pracujący w gospodarce narodowej według płci i sekcji PKD Stan w dniu 31 XII 2009r.

Poziom i stopa bezrobocia

Liczba osób bezrobotnych w Toruniu, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy dla Miasta Torunia wyniosła na koniec 2009 roku 7.653 osoby. Poziom liczby bezrobotnych na koniec roku był niższy od stanu z końca 2008 roku o 2.064 osób, tj. o 36,9%.

Stopa bezrobocia w grudniu 2009 roku wyniosła w Toruniu 8,3%, tj. o 2,3 punktu procentowego więcej niż rok wcześniej.

Struktura bezrobotnych

Przyczyną wciąż dużej liczby osób bezrobotnych w mieście jest brak doświadczenia i kwalifikacji osób pozostających bez pracy lub niedostosowanie tych

kwalifikacji do potrzeb rynku pracy. Ten stan rzeczy powodują szczególnie osoby w tzw. szczególnej sytuacji na rynku pracy. Ich zbiorowość na koniec 2009 roku wyglądała następująco:

- długotrwale bezrobotni - 38,7% zarejestrowanych bezrobotnych,
- kobiety (w tym powracające na rynek pracy) - 49,8%,
- młode osoby bezrobotne (do 25 roku życia) - 24,9%,
- powyżej 50 roku życia - 27,3%,
- bezrobotne osoby niepełnosprawne - 7,8%.

Tabl. 10. Bezrobotni
Stan w dniu 31 XII

Lata	Ogółem	w tym:		
		bez prawa do zasiłku	ze zwolnień grupowych	absolwenci
1993	20.466	12.612	4.824	1.099
1994	18.851	10.520	2.500	1.359
1995	13.965	5.147	1.569	1.248
1996	11.950	4.902	1.159	320
1997	7.146	4.949	554	290
1998	6.727	5.202	475	454
1999	9.410	7.728	676	732
2000	11.492	9.780	718	887
2001	13.387	11.161	1.277	1.046
2002	13.852	12.256	1.263	1.001
2003	14.317	12.681	1.245	1.090
2004	12.180	10.935	825	*
2005	11.117	9.827	696	*
2006	8.969	7.883	511	*
2007	5.802	4.679	493	*
2008	5.589	4.466	x	*
2009	7.653	5.978	x	*

* - od 1 czerwca 2004r. w myśl nowej ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004r. nie ma pojęcia absolwent. Osoby te znajdują się w grupie osób do 25-ego roku życia.

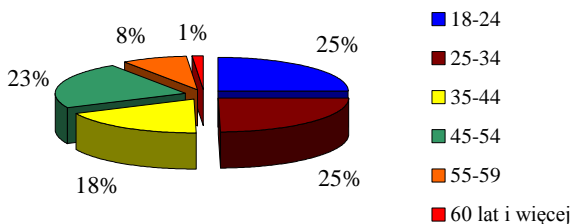
Analiza struktury osób bezrobotnych ze względu na wiek pokazuje, że najlicniejszą grupę stanowiły osoby młode do 25 roku życia (1.906 osób), osoby w wieku 25-34 (1.903 osoby) oraz 45-54 lata (1.724 osoby). Taka struktura sugeruje problemy osób młodych z wkroczeniem na rynek pracy.

Na koniec 2009 roku najwięcej osób bezrobotnych było z wykształceniem gimnazjalnym i niższym - 2.112, najmniej z wykształceniem średnim ogólno-

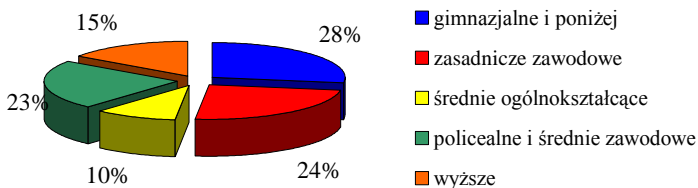
kształcącym - 766 osób oraz wyższym - 1.161 osób. Tendencja taka utrzymuje się od 1993 roku.

Dokonując analizy osób bezrobotnych ze względu na okres pozostawania bez pracy należy zauważyć, że od dwóch lat grupa z najdłuższym okresem pozostawania bez pracy nie jest najliczniejsza.

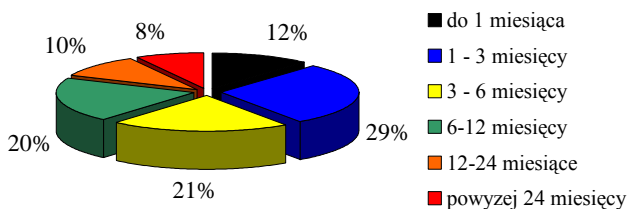
Rys. 8. Bezrobotni według wieku
Stan w dniu 31 XII 2009r.

Rys. 9. Bezrobotni według wykształcenia
Stan w dniu 31 XII 2009r.

Rys. 10. Bezrobotni według czasu oczekiwania na pracę
Stan w dniu 31 XII 2009r.

INFRASTRUKTURA

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu oraz podmiotów realizujących stosowne zadania.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.
3. Dane o długości sieci gazowej (Tabl. 15) dotyczą sieci tzw. „rozdzielczej” (bez połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów).
4. Przez połączenie gazowe (Tabl. 15) prowadzące do budynków mieszkalnych (łącznie z budynkami zbiorowego zamieszkania, jak np. hotele pracownicze, domy studenckie i internaty, domy opieki społecznej) rozumie się odgałęzienia łączące poszczególne budynki z siecią uliczną.
5. Dane o ludności korzystającej z gazu (Tabl. 15) obejmują ludność w mieszkaniach wyposażonych w instalację gazu sieciowego, bez odbiorców korzystających z gazomierzy zbiorczych oraz ludność w budynkach zbiorowego zamieszkania.
6. Dane o liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej nie obejmują gospodarstw domowych, których głównym źródłem utrzymania jest dochód z użytkowanego gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie. Dane o zużyciu energii i gazu sieciowego ustalono w oparciu o przeciętną liczbę odbiorców w roku.
7. Przez linię komunikacyjną (Tabl. 17) rozumie się trasę łączącą krańcowe punkty przebiegu wozów oznaczonych tym samym numerem lub znakiem literowym. Jako długość linii komunikacyjnych przyjęto sumę długości wszystkich stałych dziennych linii autobusowych, tramwajowych, po których kursują wozy oznaczone odrębnymi numerami (znakami literowymi). Długość tras jest to długość odcinków ulic, po których kursują autobusy i tramwaje.
8. Dane o przewozach pasażerów przyjęto szacunkowo w oparciu o sprzedaż biletów miesięcznych i jednorazowych.

A. WODOCIĄGI I KANALIZACJA

Jednostką zaopatrującą miasto w wodę i sprawującą nadzór nad funkcjonowaniem systemu wodno-kanalizacyjnego są Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o.

Tabl. 11. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna

Stan w dniu 31 XII

Lata	sieć wodociągowa (km)	sieć kanalizacyjna (km)
1990	189,5	156,4
1994	190,3	159,2
1998	266,6	194,7
2002	260,0	212,8
2005	454,6	297,4
2006	459,9	312,3
2007	471,7	318,1
2008	484,2	366,7
2009	496,6	500,1

Sieć wodociągowa i kanalizacyjna

Odsetek ludności korzystających z sieci wodociągowej, według faktycznego miejsca zamieszkania wyniósł w 2009 roku - 94,7%, korzystającej z sieci kanalizacyjnej - 92,4%

W Toruniu zużycie wody na mieszkańca ulegało w analizowanym okresie wahaniom. Można jednak zaobserwować znaczny trend spadkowy. Zużycie w 2009 roku było najmniejsze od 1990 roku i wyniosło 35,8 m³ na 1 mieszkańca.

Stan techniczny sieci wodociągowej jest zadowalający. Sieć ta rozbudowywana jest od 1893 roku (kiedy to powstał wodociąg komunalny) w zależności od potrzeb i możliwości finansowych. Ilość awarii sieci wodociągowej w ostatnich latach jest zmienna, jednak ich uciążliwość dla mieszkańców jest mniejsza, gdyż dzięki nowym rozwiązaniom technologicznym skróceniu uległ czas ich usuwania. Ilość awarii sieci kanalizacyjnej w ostatnich latach nie podlegała znacznym wahaniom.

Tabl. 12. Awarie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej

Lata	sieć wodociągowa	sieć kanalizacyjna
2001	83	44
2002	94	33
2003	71	33
2004	54	44
2005	91	21
2006	178	35
2007	130	29
2008	109	29
2009	91	30

Zaopatrzenie w wodę

Łączne zdolności produkcyjne ujęć komunalnych (wynikające z pozwoleń wodno-prawnych) wyniosły w 2009 roku 93,6 tys. m³ na dobę, co w pełni pozwala na pokrycie zapotrzebowania miasta. Zdolności produkcyjne ujęć wody wykorzystywane są w stosunkowo niskim stopniu - niespełna 50% w 2009 roku.

W latach 1990-2009 odnotowano ponad dwukrotny spadek produkcji wody, o 22.063,3 tys. m³. Na ujęciu powierzchniowym Drwęca zanotowano w latach 1990-2008 spadek ponad czterokrotny, o 26.185,2 tys. m³. Wzrasta natomiast wykorzystanie ujęć głębinowych - w 2009 roku produkcja przewyższyła produkcję wody z ujęcia powierzchniowego stanowiąc 54,7%.

W 2009 roku stacja uzdatniania wody „Drwęca” (obsługująca również ujęcie infiltracyjne „Jedwabno”) pracowała bez zakłóceń, dostarczając do sieci wodę spełniającą wszystkie kryteria jakościowe. Jakość wody z ujęć „Mała Nieszawka” i „Czemniewice” spełnia najbardziej rygorystyczne normy Unii Europejskiej. Stale prowadzone są inwestycje wpływające na dalsze polepszenie jakości wody ze wszystkich ujęć. W 2009 roku opracowano projekt modernizacji SUW „Mała

Nieszawka”, której efektem będzie unowocześnienie stacji i polepszenie jej współpracy z całym systemem wodociągowym miasta.

Mieszkańcy Torunia korzystają również z ujęć wody kredowej. W 2009 roku z ujęć kredowych pobrano 11,2 tys. m³ wody, tj. o 15% mniej niż w poprzednim. Nastąpiło pogorszenie jakości wody surowej z tych ujęć pod względem bakteriologicznym. W związku z tym regularnie prowadzono badania jakości wody, dezynfekcje studni i okresowo zamykano ujęcia wód kredowych.

Tabl. 13. Produkcja wody

Lata	Ogółem	Ujęcia				
		Drwęca	Jedwabno	Mała Nieszawka	Wrzosey	Czerniewice
w tysiącach metrów sześciennych						
1990	39.123,0	33.909,8	144,8	3.762,8	1.305,6	-
1992	35.842,5	25.921,6	2.773,2	5.626,4	1.512,1	9,2
1994	32.727,8	18.355,5	5.099,8	7.228,3	2.006,7	37,5
1996	28.814,1	16.666,9	3.641,4	6.712,2	1.749,1	44,5
1998	24.989,6	14.161,6	2.619,2	6.412,1	1.723,9	72,8
2000	24.810,1	12.607,3	3.979,1	6.365,9	1.802,3	55,5
2002	21.011,3	11.103,8	2.361,6	5.748,8	1.728,6	68,5
2003	19.430,2	10.161,3	2.006,5	5.699,9	1.463,4	99,1
2004	18.517,7	9.886,1	2.183,3	4.796,6	1.543,0	108,7
2005	17.717,2	7.944,3	2.249,5	5.799,3	1.592,4	131,7
2006	21.080,7	12.904,4	1.645,6	5.004,4	1.363,9	162,4
2007	18.080,5	8.557,6	2.638,8	5.182,4	1.564,9	136,8
2008	17.706,2	7.995,1	3.568,0	4.668,6	1.342,7	131,8
2009	17.059,7	7.724,6	3.231,7	4.558,9	1.416,6	127,9

Odprowadzanie ścieków

Wraz ze spadkiem sprzedaży wody następuje spadek ilości ścieków odprowadzanych przez dostawców. Od 1990 roku spadek ten wyniósł 19.118,5 tys. m³ (tj. 65,0%). Największy bezwzględny spadek ilości odprowadzonych ścieków - o 9.202,5 tys. m³ (tj. o 83,2%) odnotowano w mieszkalnictwie.

Mieszkalnictwo posiada największy udział w odprowadzaniu ścieków. W roku 2009 udział ten wyniósł 68,0% i był najwyższy w analizowanym okresie

Miejska oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest przy Szosie Bydgoskiej w Toruniu. Jej maksymalna przepustowość 90 tys. m³ na dobę w pełni pokrywa zapotrzebowanie miasta. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna z automatycznym sterowaniem procesem napowietrzania oraz stabilizacją i utylizacją osadu pościekowego. Została ona oddana do użytku w 1998 roku.

Poza oczyszczalnią „Centralną” funkcjonują:

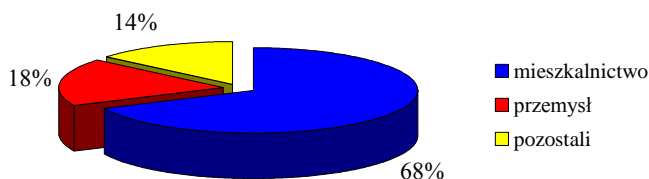
- oczyszczalnia „Czerniewice” o przepustowości 553 m³ na dobę, pracująca w oparciu o technologię dwufazowego osadu czynnego: denitryfikacja - nityfikacja,
 - oczyszczalnia "Rudak" oczyszczająca około 80 m³ na dobę tzw. metodą SBR, tj. sekwencyjny biologiczny reaktor.

Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o. realizują projekt „Gospodarka wodno-ściekowa na terenie miasta Torunia” współfinansowany ze środków Funduszu Spójności Unii Europejskiej, którego zakres obejmuje między innymi budowę blisko 300 km sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej.

Tabl. 14. Ścieki odprowadzone według grup dostawców

Lata	Ogółem	Grupa dostawców		
		mieszkalnictwo	przemysł	pozostali
		w tysiącach metrów sześciennych		
1990	29.396,3	14.538,1	11.063,6	3.794,6
1992	27.023,0	15.803,8	8.166,4	3.052,8
1994	24.062,8	13.333,1	7.975,1	2.754,6
1996	21.108,1	11.248,2	7.355,9	2.504,0
1998	18.055,6	8.965,2	6.725,5	2.364,9
2000	16.362,2	8.067,8	6.362,0	1.932,4
2002	15.008,9	7.746,4	5.527,8	1.734,7
2003	14.778,8	7.602,9	5.651,6	1.524,3
2004	13.364,9	7.522,8	4.589,2	1.252,9
2005	12.328,2	6.955,8	3.894,1	1.478,3
2006	12.332,3	6.894,2	3.798,7	1.639,4
2007	11.902,0	6.795,7	3.569,3	1.537,0
2008	10.881,8	6.872,8	2.501,0	1.508,0
2009	10.277,8	6.985,8	1.861,1	1.430,9

Rys. 11. Ścieki odprowadzone według grup dostawców
 Stan w dniu 31 XII 2008r.

Tabl. 15. Sieć gazowa, odbiorcy i zużycie gazu sieciowego w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	1990	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009
Sieć rozdzielcza w km (stan w dniu 31 XII)	232,6	267,8	274,1	283,2	293,0	322,5	332,2	325,0	353,9	376,3
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych (stan w dniu 31 XII)	5.902	7.029	7.193	7.487	7.589	8.391	8.836	8.801	9.351	9.889
Odbiorcy gazu sieciowego	55.232	60.543	61.885	62.452	63.652	64.864	65.400	65.500	65.900	65.800
Zużycie gazu na 1 odbiorcę w m ³	820,0	897,9	1.024,1	883,5	354,0	321,6	345,2	342,4	324,3	343,8

Tabl. 16. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	1990	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009
Odbiorcy (stan w dniu 31 XII)	60.392	64.034	65.554	67.484	73.315	75.600	76.500	76.600	80.300	80.925
Zużycie na 1 odbiorcę w kWh	1.891	1.726	1.706	1.711,9	1.758,7	1.746,0	1.846,9	1.884,1	1.854,3	1.844,4
Zużycie na 1 mieszkańca w kWh	571,0	538,0	542,0	560,4	621,6	624,9	677,8	696,2	721,0	725,6

Tabl. 17. Komunikacja miejska

Wyszczególnienie	1990	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009
Czynne trasy autobusowe w km	94	103	107	108	114	116	114	116	127	128
Czynne trasy tramwajowe w km	25	22	22	22	22	22	22	22	22	22
Tabor autobusowy	127	136	140	146	147	145	138	130	130	122
Tabor tramwajowy	68	57	56	56	56	55	55	55	55	55
Miejsca w autobusach	13.970	14.804	15.244	15.904	15.730	15.455	14.664	13.829	13.882	14.012
Miejsca w tramwajach	8.836	7.345	6.975	6.975	6.915	6.875	6.731	6.731	6.719	6.719

B. ZAOPATRZENIE W GAZ

Dostawy gazu na terenie miasta realizowane są przez Pomorską Spółkę Gazownictwa - Zakład Gazowniczy w Bydgoszczy - Rejon Dystrybucji Gazu w Toruniu, który rozprowadza gaz wysokometanowy „GZ-50”. Zdolność przesyłowa miejskiej sieci rozdzielczej ograniczona jest przepustowością istniejących dwóch stacji redukcyjno-przesyłowych I-go stopnia i wynosi 21.000 m³ gazu na godzinę. Największym odbiorcą gazu w mieście są gospodarstwa domowe.

Odsetek ludności korzystających z sieci gazowej, według faktycznego miejsca zamieszkania wyniósł w 2009 roku - 82,86%.

Długość sieci gazowej w porównaniu z 1990 rokiem wzrosła o 143,7 km (tj. o 61,8%), natomiast liczba przyłączy zwiększyła się o 3.987 (tj. o 67,6%). Liczba odbiorców gazu sieciowego systematycznie rośnie. W stosunku do 1990 roku liczba odbiorców wzrosła o 10.568 (tj. o 19,1%).

W analizowanym okresie roczne zużycie gazu na 1 odbiorcę ulegało znacznym wahaniom. W 2009 roku wyniosło 343,8 m³.

C. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ

Jednostką zaopatrującą miasto w energię elektryczną jest Koncern Energetyczny Energa SA Oddział w Toruniu (dawny Zakład Energetyczny Toruń SA). Obejmuje swym zasięgiem byłe województwo toruńskie i włocławskie o powierzchni 9.634,4 km².

Energetyka zawodowa nie posiada w Toruniu własnych źródeł energii elektrycznej i prąd dostarczany jest przede wszystkim z krajowego systemu elektroenergetycznego.

Ciągłe unowocześnianie infrastruktury elektroenergetycznej (ponad 25 tys. km linii i około 9 tys. stacji transformatorowych o napięciu do 110 kV, nowoczesne technologie w eksploatacji i budownictwie sieci) pozwala energetyce toruńskiej bezpiecznie, bez zakłóceń, w sposób przyjazny dla środowiska, dostarczać energię elektryczną klientom oraz poszerzać zakres świadczonych usług, zachowując przy tym ich najwyższą jakość.

W strukturze sprzedaży energii największy udział ma przemysł, a gospodarstwa domowe zajmują drugą pozycję.

Od 1990 roku liczba gospodarstw domowych korzystających z energii elektrycznej wzrosła o 34,0%, tj. o 20.533 odbiorców. Wielkość zużycia energii na 1 odbiorcę ulegała wahaniom i w 2009 roku wyniosła 1.844,4 kWh. Zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 mieszkańca było w 2009 roku rekordowo wysokie i wyniosło 725,6 kWh. Obie wielkości są porównywalne z wynikami ogólnymi dla polskich miast.

D. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ CIEPLNĄ

Od 1 lutego 2006 roku jednostką zaopatrującą miasto w energię ciepłą jest Toruńska Energetyka Cergia S.A. zajmujący się zarówno produkcją i dystrybucją ciepła na terenie miasta jak również wytwarzaniem i dystrybucją energii elektrycznej.

W roku 2009 produkcja ciepła brutto wynosiła łącznie 2.624.429 GJ. Spółka ma podpisanych 1.299 umów na dostawę ciepła, 22 porozumienia na odsprzedaż energii elektrycznej oraz 1 umowę na sprzedaż energii elektrycznej. Łączna długość sieci ciepłowniczych na koniec 2009 roku wynosiła 220,2 km.

Toruńska Energetyka Cergia S.A. jest głównym producentem ciepła zakupionego na potrzeby miejskiej sieci ciepłowniczej (99%), natomiast pozostałą część ciepła dostarcza Biogaz Inwestor Sp. z o.o. wykorzystując ciepło ze spalania biogazu uzyskanego z miejskiego wysypiska śmieci.

Na sprzedaż ciepła mają wpływ działania termomodernizacyjne odbiorców ciepła, jednak zmniejszenia z tego tytułu zostają wyrównane przez przyłączenia nowych obiektów. Rozliczenia z odbiorcami ciepła odbywają się na podstawie cen i stawek opłat określonych w taryfie dla ciepła, która jest zatwierdzana przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki.

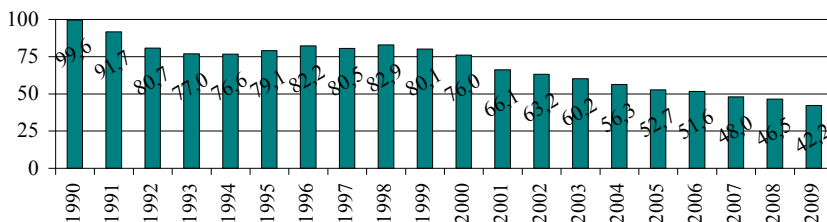
E. KOMUNIKACJA MIEJSKA

Jednostką realizującą zadania z zakresu komunikacji publicznej jest Miejski Zakład Komunikacji.

Komunikacją miejską objętych jest około 83% dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych na terenie miasta. Dla ogólnej liczby dróg ulepszonych w mieście wskaźnik ten wynosi około 63%. Brak możliwości objęcia komunikacją publiczną innych ulic miasta wynika głównie z ich nieodpowiednich parametrów (wąskie jezdnie, brak miejsc na przystanki). Od 1990 roku odnotowano przyrost długości tras autobusowych o 34 km (tj. o 36,2%). W tym okresie objęto komunikacją autobusową prawie wszystkie ulice, których parametry pozwalają na kursowanie autobusów. Długość tras tramwajowych utrzymuje się od 1991 roku na niezmiennym poziomie.

Rys. 12. Przewozy pasażerów w latach 1990-2009

w mln osób

Ogólna liczba taboru pozostaje na niemal niezmiennym poziomie, mimo zakupu nowych jednostek (zwłaszcza autobusów). Zjawisko to spowodowane jest zużyciem już istniejących jednostek. W porównaniu z 1990 rokiem liczba miejsc spadła o 2.075, tj. o 9,1%. Główną przyczyną spadku jest zmniejszenie taboru tramwajowego. Średni wiek taboru autobusowego wynosi 8,6 roku, tramwajowego 25,3 lat.

Od roku 1990 znacząco spada liczba osób korzystających z komunikacji miejskiej. Pod koniec lat dziewięćdziesiątych XX wieku liczba przewozów przekraczała 80 milionów rocznie. W 2008 roku wyniosła około 42,2 mln, ponad połowę mniej niż w roku 1990.

F. ODPADY

Jednostką odpowiedzialną za utrzymanie czystości oraz wywóz, składowanie i utylizację nieczystości stałych jest Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania Sp. z o.o.

31 grudnia 2009 roku uruchomiono nowe składowisko odpadów w Zakładzie Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych przy ul. Kociewskiej. Jednocześnie zamknięto Miejskie Składowisko Odpadów, którego eksploatacja trwała od 1964 roku.

Ilość odpadów przyjętych na miejskie wysypisko w 2009 roku wyniosła 90.428,8Mg (o 4,0% mniej niż w roku poprzednim). Wśród dostarczanych odpadów dominują odpady gospodarczo-bytowe (pochodzące z gospodarstw domowych oraz obiektów socjalnych zakładów przemysłowych); odpady przemysłowe o charakterze zbliżonym do odpadów komunalnych; gruz budowlany i ziemia z wykopów; żużel, popiół z kotłowni lokalnych; odpady wielkogabarytowe - głównie w postaci starych przedmiotów trwałego użytku.

Od maja 1994 roku na terenie miasta prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów w zakresie makulatury, tworzyw sztucznych, słuczki szklanej i puszek. Jest to między innymi wynik działalności Miejskiego Ośrodka Edukacji Ekologicznej, który poprzez edukację ekologiczną kształtuje właściwe wartości, postawy oraz zachowania jednostek i grup ludzkich w stosunku do ochrony środowiska.

Selektywna zbiórka odpadów, w wyniku rosnącej świadomości ekologicznej społeczeństwa i rosnących opłat za odbiór odpadów komunalnych zmieszanych, rokrocznie rośnie - w 2009 roku wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 15,1%.

Tabl. 18. Sелеktywna zbiórka nieczystości

Wyszczególnienie	1999	2001	2005	2007	2008	2009
	w m ³		w Mg			
Surowce razem:	7.387	13.023	1.460,0	1.990,0	3.607,2	4150,7
Makulatura	2.404	2.994	380,6	269,2	683,0	935,9
Tworzywa sztuczne	4.106	8.418	533,8	458,1	936,5	1061,6
Szkło	789	1.586	545,6	664,7	1.304,6	1328,8
Zmieszane odpady opakowaniowe			-	598,0	683,1	824,5

G. TRANSPORT

System transportowy jest jednym z podstawowych czynników warunkujących sprawne funkcjonowanie oraz możliwości rozwoju miasta. Jednostką zajmującą się nadzorem nad stanem i funkcjonowaniem miejskiej sieci drogowo-ulicznej jest Miejski Zarząd Dróg.

Ustawa z dnia 13 października 1998 roku - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133) wprowadziła od 1 stycznia 1999 roku podział dróg na krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Przez Toruń przebiega Transeuropejski Korytarz Transportowy (tzw. VI korytarz TINA) biegnący z Gdańska do Cieszyna i dalej przez Słowację i Czechy na Bałkany. W korytarzu tym biegnie droga krajowa Nr 1.

Pozostałe drogi krajowe posiadają następujące numery i przebiegi:

Nr S10 - Droga ekspresowa Szczecin-Toruń-Warszawa - od węzła autostradowego „Lubicz” przez węzeł „Czerniewice”, tzw. trasą poligonową do Małej Nieszawski i dalej do Bydgoszczy przez Przyłubie.

Nr 15 - Wrocław-Toruń-Olsztyn - od ul. Gniewkowskiej przez Most Piłsudskiego do ulicy Olsztyńskiej.

Nr 80 - łącząca Toruń z Bydgoszczą po prawej stronie Wisły - od Szosy Bydgoskiej do węzła autostradowego „Lubicz”.

Tabl. 19. Sieć drogowo-uliczna

Wyszczególnienie	1999	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009
Ogółem w km	344,2	397,4	430,2	440,8	448,6	454,2	453,3	453,3
Drogi krajowe w km	41,5	39,2	39,3	39,3	39,3	39,3	39,3	39,3
Drogi wojewódzkie w km	13,9	18,2	18,3	18,3	18,3	18,3	18,3	18,3
Drogi powiatowe w km	71,6	71,5	75,1	75,1	75,1	75,1	76,3	76,3
Drogi gminne w km	217,2	268,6	297,5	308,1	316,0	321,5	319,4	319,4

Zmiany długości ulic powstały w wyniku szczegółowych pomiarów wykonanych w ramach prac nad systemem zarządzania drogami i ruchem drogowym WZDR. Pomiaru wykonano w 2001r.

Drogi krajowe oraz wojewódzkie i powiatowe posiadają nawierzchnię bitumiczną. Drogi gminne są utwardzone w około 60%.

Na koniec 2009 roku zarejestrowanych było 108.427 pojazdów, w tym 79.608 osobowych. Liczba samochodów osobowych wzrosła od 1990 roku ponad trzykrotnie (o 55.261 pojazdy). Wskaźnik motoryzacji spadł w tym czasie z 8,3 do 2,6 mieszkańców na samochód osobowy.

W ramach realizacji Programu komunikacji rowerowej na lata 2007-2015 oraz w ramach inwestycji drogowych rozbudowywana jest w Toruniu infrastruktura rowerowa. Długość dróg rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych na koniec roku 2009 wynosiła 44,1 km. Rocznie oddaje się średnio 5 km nowych tras dla rowerzystów.

Przez miasto przebiegają linie kolejowe w czterech kierunkach: Kutno - Piła, Poznań - Skandawa. Stacją obsługującą ten czterokierunkowy ruch jest Toruń Główny. Obie linie są liniami pierwszorzędnymi, dwutorowymi i zelektryfikowanymi. Część transportu kolejowego obsługiwana jest również przez stację Toruń Wschodni.

Najistotniejszymi mankamentami układu komunikacyjnego są wyczerpywanie się przepustowości jedynej drogowej przeprawy mostowej przez Wisłę w ciągu drogi krajowej Nr 1, tj. mostu im. Józefa Piłsudskiego oraz bardzo mały udział ulic dwujezdniowych i zbyt rzadka sieć ulic związanych z trasami wylotowymi, które niejednokrotnie powodują paraliż ruchu w śródmieściu i na miejskich odcinkach dróg krajowych.

W związku z powyższym za priorytetowe inwestycje mające na celu usprawnienie komunikacji drogowej w mieście uznaje się budowę nowego mostu drogowego przez Wisłę oraz przebudowę głównego szkieletowego układu drogowego miasta, w tym dróg łączących miasto z zamiejską siecią dróg, przede wszystkim z autostradą A-1, w szczególności budowa trasy średnicowej Północnej, budowa i przebudowa Trasy Staromostowej, kontynuacja modernizacji Szosy Lubickiej w celu połączenia drogą dwujezdniową miasta z autostradą, kontynuacja przebudowy ul. Olsztyńskiej do granic miasta.

W ramach inwestycji budowy nowego mostu drogowego powstanie przeprawa o długości 540 metrów. Będzie to konstrukcja stalowa, łukowa z podwieszanym pomostem, z jedną podporą w nurcie rzeki. Oprócz mostu powstanie wiadukt nad linią kolejową, tunel pod Placem Daszyńskiego, podziemne przejście dla pieszych w rejonie ul. Rypińskiej oraz estakady. Cała trasa będzie miała długość 4,1 km. Termin realizacji inwestycji przewidziany jest na czerwiec 2013 roku.

Istotne dla optymalizacji transportu zbiorowego jest stworzenie systemu informacji pasażerskiej w czasie rzeczywistym oraz budowa trasy tramwajowej do Kampusu Bielańskiego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

Szansą dla całego regionu jest przyjęcie do realizacji projektu szybkiej kolei metropolitalnej BiT City mającej połączyć stolicę województwa kujawsko-pomorskiego oraz przyspieszyć powstanie aglomeracji bydgosko-toruńskiej. Od 1 stycznia 2008 roku na przyszłej trasie BiT City wprowadzony został bilet aglomeracyjny, umożliwiający podróżowanie pociągiem PKP Przewozy Regionalne oraz komunikacją miejską Torunia i Bydgoszczy. Zakończenie budowy sieci szybkich połączeń planowane jest na 2014 rok.

MIESZKANIA

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu oraz Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

3. Informacje o zasobach mieszkaniowych (Tabl. 20) i mieszkaniach oddanych do użytku dotyczą mieszkań w budynkach mieszkalnych i niemieskalnych. Nie obejmują one lokali zbiorowego zamieszkania (np. hoteli pracowniczych, domów studenckich, internatów, domów opieki społecznej) oraz pomieszczeń nieprzeznaczonych na cele mieszkalne, a okresowo zamieszkałych (np. pomieszczenia inwentarskie, piwnice, barakowozy, statki, wagony).

Mieszkanie jest to lokal składający się z jednej lub kilku izb łącznie z pomieszczeniami pomocniczymi, wybudowany lub przebudowany dla celów mieszkalnych dla jednej rodziny, konstrukcyjnie wydzielony trwałymi ścianami w obrębie budynku, do którego to lokalu prowadzi niezależne wejście z klatki schodowej, ogólnego korytarza, wspólnej sieni bądź bezpośrednio z ulicy, podwórza lub ogrodu.

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

4. Dane o mieszkaniach oddanych do użytku (Tabl. 21) dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowanych oraz uzyskanych w wyniku adaptacji inwestycyjnej. Jako kryterium opracowania informacji przyjęto przynależność organizacyjną inwestora, a nie właściciela lub użytkownika.

Zasoby mieszkaniowe

Według stanu na 31 grudnia 2009 roku zasób mieszkaniowy Torunia stanowiło 81.778 mieszkań. Do 2003 roku ponad 50% zasobów mieszkaniowych stanowiły mieszkania spółdzielcze. Od roku 2004 zmieniono sposób agregacji danych zliczając razem wszystkie ich rodzaje poza indywidualnymi.

Tempo przyrostu zasobów mieszkaniowych jest słabe. W stosunku do 1990 roku liczba mieszkań wzrosła o 21.721 (tj. o 36,2%).

Liczba ludności zamieszkującej w mieszkaniach wzrosła od 1990 do 2009 roku o 12.600 osób (tj. o 6,5%). Spowodowało to spadek przeciętnej liczby osób w 1 mieszkaniu z 3,22 w 1990 roku do 2,52 w 2009 roku. Również w innych miastach spada przeciętna liczba osób w 1 mieszkaniu - z 3,15 w 1990 roku do 2,60 w 2009 roku. Natomiast powierzchnia użytkowa 1 mieszkania kształtowała się na poziomie nieco wyższym niż w Toruniu - 62,5 m² w stosunku do 57,5 m² w 2009 roku.

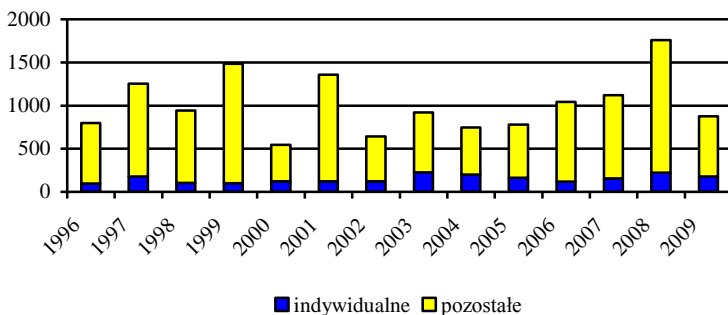
Tabl. 20. Zasoby mieszkaniowe zamieszkane

Stan w dniu 31 XII

Lata	Mieszkania	Ludność w mieszkaniach	Przeciętna liczba osób w mieszkaniu	Przeciętna pow. użytkowa mieszkania w m ²
1990	60.057	193.118	3,22	52,5
1992	62.722	192.724	3,07	52,9
1994	64.880	194.658	3,00	53,4
1996	66.763	195.889	2,93	53,7
1998	68.846	196.881	2,86	54,1
2000	70.820	195.127	2,76	54,3
2002	74.780	206.638	2,76	56,7
2004	76.351	208.278	2,73	57,0
2006	78.065	207.190	2,65	57,2
2007	79.145	206.619	2,61	57,3
2008	80.901	206.013	2,55	57,5
2009	81.778	205.718	2,52	57,7

Mieszkania oddane do użytku

Liczba mieszkań oddawanych do użytku w latach 1990-2009 ulegała wahanom. Po rekordowym 2008 roku w kolejnym oddano do użytku ponad połowę mniej mieszkań. Na przestrzeni lat wzrósł udział budownictwa indywidualnego - z 4,0% w roku 1990 do 20,2% w roku 2009.

Rys. 13. Mieszkania oddane do użytku według inwestorów w latach 1996-2009

Tabl. 21. Mieszkania oddane do użytku według inwestorów

Lata	Ogółem	Budownictwo				
		indywidualne	spółdzielcze	społeczne czynszowe	komunalne	inne
1990	969	39	894	-	22	X
1992	1.456	149	1.285	-	-	20
1994	1.061	161	651	-	110	138
1996	798	97	352	-	-	349
1998	942	104	220	-	18	600
1999	1.485	99	544	78	-	764
2000	547	122	77	90	-	258
2002	643	124	137	168	10	204
2003	919	225	318	166	-	210
2004	746	201		545		
2005	781	164		617		
2006	1.041	117		924		
2007	1.119	156		963		
2008	1.757	221		1.536		
2009	877	177		700		

W celu zaspokojenia rosnących potrzeb mieszkaniowych Rada Miejska Torunia w 1996 roku podjęła decyzję o utworzeniu przez Gminę Toruńskiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego Spółka z o.o. Towarzystwo rozpoczęło działalność w czerwcu 1997 roku, a przedmiotem jego działania jest budowa domów mieszkalnych i ich eksploatacja na zasadach najmu.

TTBS realizuje budownictwo mieszkaniowe o umiarkowanych czynszach, skierowane do osób średnio zarabiających. W swej działalności inwestycyjnej preferuje rozwiązania zapewniające umiarkowane koszty budowy i eksploatacji zasobu mieszkaniowego przy zachowaniu środowiska przyjaznego człowiekowi.

TTBS realizuje politykę mieszkaniową Gminy, budując około 100 mieszkań rocznie. Do grudnia 2009 roku spółka wybudowała 1.011 mieszkań na wynajem. Większość mieszkań powstała na dużych osiedlach - 406 mieszkań w 22 budynkach na osiedlu Solanki w Czerniewicach, 150 mieszkań w 5 budynkach na osiedlu Nad Drwęcą w Lubiczu Dolnym oraz 160 mieszkań w 5 budynkach przy ul. Olsztyńskiej w Toruniu.

W roku 2009 wybudowano 42 mieszkania przy ulicy Gerwazego. Zakończenie budowy kolejnych 72 mieszkań opóźniono z uwagi na przesunięcie terminu podpisania umowy kredytowej oraz niesprzyjające warunki atmosferyczne.

Zasoby komunalne

Jednostką zarządzającą w imieniu Gminy całością substancji mieszkaniowej w budynkach stanowiących własność komunalną, a od 1995 roku stanowiących także własność wspólnot mieszkaniowych, jest Zakład Gospodarki Mieszkaniowej. Zarządzanie nieruchomościami Gminy Toruń oraz nieruchomościami stanowiącymi własność wspólnot mieszkaniowych odbywa się przez terenowe Administracje Domów Mieszkalnych. Aktualnie na terenie miasta działają cztery ADM-y.

Od roku 1995, tj. od czasu wejścia w życie ustawy o własności lokali, zarządzane zasoby dzieli się na własność Gminy i własność wspólnot mieszkaniowych. Od 1990 roku odnotowano spadek o 170 (tj. o 18,4%) liczby budynków administrowanych przez ZGM. W 1995 roku budynki będące własnością wspólnot mieszkaniowych stanowiły 28,6% ogółu budynków. W 2009 roku udział ten wyniósł 39,0%.

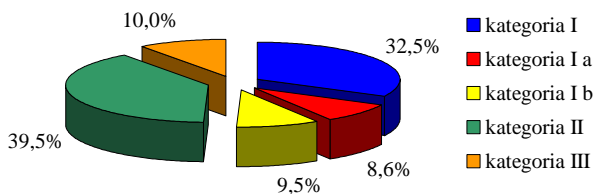
W latach 1990-2009 ilość lokali mieszkalnych administrowanych przez ZGM spadła, jednak w ostatnim okresie utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Udział lokali mieszkalnych stanowiących własność Gminy w ogólnej liczbie lokali wynosił w 1995 roku 88,2%, a w roku 2009 spadł do 68,5%.

W 2009 roku ZGM pozyskał 107 lokali, w tym 77 lokali mieszkalnych i 30 lokali socjalnych (przy ulicy Drzymały).

W 1995 roku udział powierzchni mieszkań komunalnych w stosunku do ogólnej powierzchni mieszkań administrowanych przez ZGM wyniósł 86,8%. W 2009 roku udział ten spadł do 65,6%.

Największy odsetek (39,5%) powierzchni mieszkaniowej stanowiącej własność Gminy znajduje się w budynkach kategorii II - budynki o konstrukcji mieszanej (stropy drewniane, ściany murowane). Wysoki udział (32,5%) ma również powierzchnia mieszkalna kategorii I (budynki konstrukcyjnie trwałe wybudowane po 1 stycznia 1961 roku).

Rys. 14. Zasoby komunalne według kategorii
Stan w dniu 31 XII 2009r.

Tabl. 22. Zasoby komunalne

Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009
Budynki	923	928	895	889	874	859	839	791	779	770	751	753
Budynki wspólnot mieszkaniowych				284	317	327	323	316	304	297	294	294
Budynki komunalne				605	557	532	516	490	486	473	457	459
Lokale mieszkalne	9.307	9.480	9.296	9.285	9.422	9.491	9.445	8.513	8.655	8.684	8.978	9.109
Lokale wspólnot mieszkaniowych				1.133	2.224	2.609	2.815	2.688	2.689	2.751	2.794	2.872
Lokale komunalne				8.152	7.198	6.882	6.630	6.298	5.744	5.933	6.184	6.237
Pow. użytkowa mieszkań w m ² :	424.758	428.342	422.279	436.208	424.261	426.948	437.298	384.953	392.002	388.378	413.924	426.046
Powierzchnia mieszkań wspólnot mieszkaniowych				72.228	110.701	129.871	138.854	136.980	139.049	138.230	138.386	146.640
Powierzchnia mieszkań komunalnych				363.980	313.560	297.077	298.444	247.972	252.952	250.148	275.538	279.406
Kategoria I	121.142	128.627	131.845	112.834	67.676	79.716	73.283	80.487	79.716	73.462	82.661	90.678
Kategoria I a	68.588	68.588	68.588	58.236	23.568	29.719	23.809	26.707	29.719	22.823	24.440	23.933
Kategoria I b	43.763	41.222	41.044	36.398	20.269	25.326	27.495	23.573	25.326	24.643	27.389	26.594
Kategoria II	135.536	131.919	126.296	105.555	110.675	94.402	106.060	119.070	94.402	103.016	112.199	110.249
Kategoria III	55.729	57.986	54.506	50.957	25.784	17.829	23.305	27.224	17.829	26.204	28.849	27.952

* z uwagi na dokładne określenie poszczególnych kategorii w roku 2002 nastąpiły przesunięcia przynależnych powierzchni w stosunku do lat ubiegłych.

PRZEMYSŁ

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

3. Informacje działu dotyczą działalności podmiotów gospodarczych zaliczonych do sekcji PKD Przemysł (sekcje: Górnictwo i wydobywanie; Przetwórstwo przemysłowe; Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją), w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

4. Produkcja sprzedana dotyczy całokształtu działalności podmiotu gospodarczego, tj. zarówno działalności przemysłowej jak i nieprzemysłowej. Produkcja sprzedana przemysłu obejmuje: wartość sprzedanych wyrobów gotowych (niezależnie od tego czy otrzymano za nie należne opłaty), półfabrykatów i części własnej produkcji; wartość robót i usług świadczonych odpłatnie zarówno przemysłowych jak i nieprzemysłowych; zryczałtowaną odpłatność agenta w przypadku zawarcia umowy na warunkach zlecenia; pełne przychody agenta w przypadku zawarcia umowy agencyjnej.

5. Dane o zatrudnieniu i wynagrodzeniu obejmują zatrudnionych na podstawie stosunku pracy w pełnym oraz niepełnym wymiarze czasu pracy, po przeliczeniu na pełne etaty, w jednostkach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Tabl. 23. Przemysł: produkcja sprzedana, zatrudnienie i wynagrodzenia

Lata	Produkcja sprzedana tys. złotych (ceny bieżące)	Przeciętne zatrudnienie	Przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto w złotych
1993	912.067,1		
1994	1.278.316,0	26.748	542
1996	2.111.125,9	26.703	885
1997	2.597.982,1	26.917	1.080
1998	2.732.039,2	24.763	1.262
1999	2.878.495,8	25.866	1.644
2000	2.934.283,7	23.889	1.835
2001	3.023.479,3	23.184	1.924
2002	3.021.976,7	22.887	1.979
2003	4.622.961,8	28.044	2.123
2004	5.201.887,4	26.640	2.206
2005	4.103.080,2	22.990	2.313
2006	4.150.156,6	21.634	2.489
2007	4.575.526,6	20.932	2.613
2008	4.290.002,2	19.695	2.913
2009	4.176.313,5	16.447	3.035

Tabl. 24. Przetwórstwo przemysłowe: produkcja sprzedana, zatrudnienie i wynagrodzenia

Lata	Produkcja sprzedana tys. złotych (ceny bieżące)	Przeciętne zatrudnienie	Przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto w złotych
1993	873.637,8		
1994	1.148.821,4	23.848	514
1996	1.856.503,2	24.323	853
1997	2.316.995,2	24.538	1.044
1998	2.633.266,2	22.466	1.224
1999	2.563.089,9	23.552	1.597
2000	2.600.793,8	21.498	1.777
2001	2.628.947,1	20.647	1.850
2002	2.584.592,3	20.379	1.882
2003	4.014.272,5	25.538	2.050
2004	4.514.308,7	24.203	2.128
2005	3.953.942,0	21.865	2.281
2006	3.945.652,8	20.605	2.460
2007	4.320.079,8	19.987	2.583
2008	4.063.695,8	18.833	2.885
2009	3.881.817,8	15.007	3.014

Produkcja sprzedana

W związku ze zmianą sposobu agregacji danych nie ma możliwości porównania danych od roku 2003 z latami wcześniejszymi. Ponadto z uwagi na przekształcenia w sektorze energetycznym dane od roku 2005 również są nieporównywalne z poprzednimi.

W roku 2009 produkcja sprzedana przemysłu (w cenach bieżących) spadła w porównaniu z rokiem 2008 o 113.688,7, tj. o 2,7%. Dla produkcji sprzedanej sekcji przetwórstwo przemysłowe spadek wyniósł 181.878,0 tys. złotych (4,5%).

Udział sekcji przetwórstwo przemysłowe w wartości produkcji sprzedanej przemysłu ulegał wahaniom - w 2009 roku udział ten wyniósł 92,9%. W ramach tej sekcji największą wartość produkcji sprzedanej odnotowuje się w podsekcji produkcja artykułów spożywczych i napojów (58,6%).

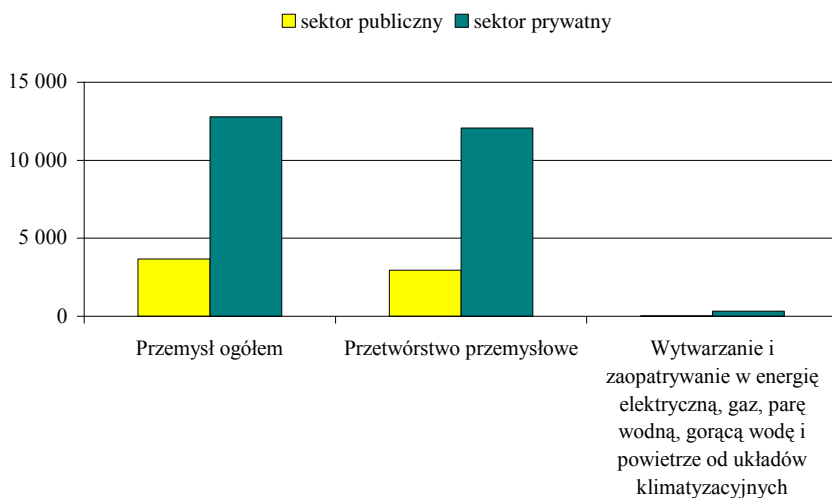
W latach 1993-2002 odnotowano spadek udziału sektora publicznego w wartości produkcji sekcji przetwórstwo przemysłowe z 66,5% do 3,4%. Zmiana sposobu agregacji danych sprawiła, że w 2003 roku udział sektora publicznego w wartości produkcji sprzedanej przemysłu ogółem wyniósł 40,7%, a w ostatnim roku 38,5%.

Zatrudnienie i wynagrodzenia

Liczba osób zatrudnionych w przemyśle ulega wahaniom. W 2009 roku w stosunku do roku 2008 odnotowano spadek zatrudnienia o 3.248 osób (tj. o 16,5%). W sekcji Przetwórstwo przemysłowe spadek ten wyniósł 3.826 osób (tj. 20,3%). Zatrudnieni w sekcji przetwórstwo przemysłowe stanowili w 2009 roku 91,2% ogółu zatrudnionych w przemyśle. Sektor publiczny zatrudniał 22,3% ogółu zatrudnionych w przemyśle.

W 2009 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (bez wypłat z zysku) w przemyśle wyniosło 3.035 zł. W sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych przekroczyło średnią krajową i wyniosło 4.557 zł.

Rys. 15. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle wg sekcji PKD i sektorów w 2009 roku

BUDOWNICTWO

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.
3. Informacje działu dotyczą działalności podmiotów gospodarczych zaliczonych do sekcji PKD Budownictwo, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
4. Do produkcji podstawowej zaliczono wykonywane na terenie kraju roboty budowlano-montażowe w zakresie inwestycji, remontów, konserwacji, budownictwa tymczasowego na placach budów. Wartość robót produkcji podstawowej obejmuje produkcję własną, tj. wykonaną siłami własnymi jednostki.
5. Dane o zatrudnieniu i wynagrodzeniu dotyczą pracowników pełnozatrudnionych (łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo) oraz niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełne etaty, w jednostkach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. Dane nie obejmują uczniów.

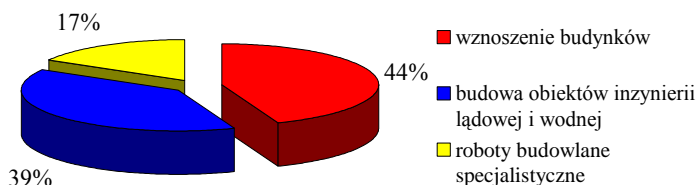
Tabl. 25. Produkcja budowlano-montażowa, zatrudnienie i wynagrodzenia w budownictwie

Lata	Produkcja budowlano-montażowa tys. złotych (ceny bieżące)	Przeciętne zatrudnienie	Przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto w złotych
1993	63.369,0	3.891	314
1994	64.799,9	2.897	401
1995	88.693,8	2.307	579
1996	130.903,3	2.674	743
1997	170.192,2	3.090	888
1998	264.744,7	3.384	1.126
1999	366.673,8	4.045	1.540
2000	426.604,0	4.128	1.730
2001	389.628,1	4.183	1.752
2002	254.076,3	3.028	1.836
2003	224.791,6	2.583	1.705
2004	236.093,2	2.593	1.796
2005	283.776,8	2.679	1.803
2006	432.734,6	2.993	1.981
2007	675.107,9	3.256	2.482
2008	619.767,0	3.652	2.902
2009	482.205,6	3.741	2.744

Produkcja budowlano-montażowa

W 2009 roku produkcja budowlano-montażowa była niższa niż w poprzednim o 137.561,4 tys. złotych, tj. 22,2%. W strukturze produkcji dominowały roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych - 212.413,1 tys. zł. Wartość robót związanych z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej wyniosła 189.121,4 tys. zł. Resztę, tj. 80.671,1 tys. zł stanowiły roboty budowlane specjalistyczne. Z uwagi na zmianę klasyfikacji PKD nie ma możliwości porównania danych szczegółowych z latami poprzednimi.

Rys. 16. Produkcja budowlano-montażowa wg grup PKD
Stan w dniu 31 XII 2009r.

Zatrudnienie i wynagrodzenia

Od roku 1993 dwukrotnie mieliśmy do czynienia z istotnymi spadkami zatrudnienia w przedsiębiorstwach budowlanych (w latach 1993-95 i 2001-2003). Od ostatniego zatrudnienie nieprzerwanie rośnie. W 2009 roku było o 2,4% wyższe niż w poprzednim, nie przekroczyło jednak wyniku z 1993 ani rekordowego 2001 roku.

Większość zatrudnionych pracowało przy wznoszeniu budynków mieszkalnych i niemieszkalnych - 54,5%

Sektor prywatny zatrudnia 99,7% ogółu zatrudnionych w przedsiębiorstwach budowlanych. W 1993 roku odsetek ten kształtował się na poziomie 42,1%.

Wynagrodzenia w budownictwie ogółem i poszczególnych grupach były poniżej poziomu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. W ostatnim roku, po bardzo znaczącym wzroście w latach poprzednich, spadły o 5,4%.

FINANSE PRZEDSIĘBIORSTW

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

3. Dane obejmują podmioty, w których liczba pracujących przekracza 49 osób i które prowadzą księgi handlowe (z wyłączeniem banków, instytucji ubezpieczeniowych i szkół wyższych oraz osób fizycznych prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne).

4. Przychody z działalności gospodarczej obejmują otrzymane i należne kwoty: ze sprzedaży produktów (wyrobów i usług), towarów i materiałów, składników majątkowych (środków trwałych, materiałów, wyposażenia, inwestycji itp.), z operacji finansowych, z dotacji przedmiotowych i innych zwiększeń przychodów.

5. Koszty uzyskania przychodów obejmują: koszt własny sprzedanych produktów (wyrobów i usług), wartość w cenach zakupu (nabycia) sprzedanych towarów i materiałów, pozostałe koszty operacyjne, koszty finansowe (odsetki, prowizje od pożyczek i kredytów itp.).

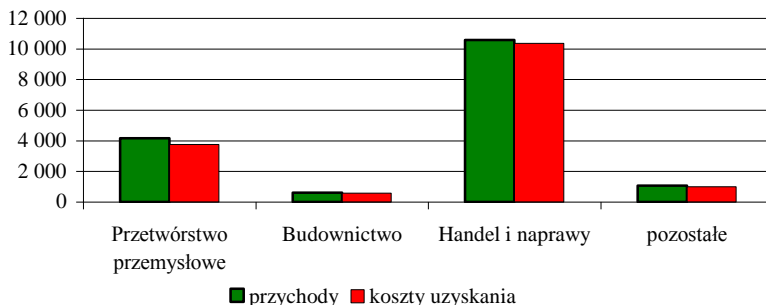
6. Wynik finansowy brutto (zysk lub strata) stanowi różnicę pomiędzy przychodami z działalności gospodarczej a kosztami uzyskania tych przychodów skorygowaną o saldo strat i zysków nadzwyczajnych.

7. Wynik finansowy netto (zysk lub strata) wynika z pomniejszenia zysku brutto o obowiązkowe odpisy (w szczególności podatek dochodowy) lub powiększenia straty brutto o obowiązkowe odpisy na rzecz budżetu państwa.

Przychody, koszty i wyniki finansowe

Od 1993 roku przychody z działalności gospodarczej przedsiębiorstw wyraźnie wzrosły, jednak dane w poszczególnych latach są nieporównywalne z uwagi na zmiany w sposobie agregacji danych. Największy udział w wartości przychodów przedsiębiorstw miały: handel i naprawy (64,4%) oraz przetwórstwo przemysłowe (25,3%).

Rys. 17. Przychody i koszty przedsiębiorstw wg sekcji PKD w 2009 roku (w mln zł)

Tabl. 26. Przychody, koszty i wyniki finansowe przedsiębiorstw wg sekcji PKD

Wyszczególnienie		1993	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009
		w tysiącach złotych							
Ogółem	przychody	1.634.286	6.250.260	7.741.111	8.324.214	13.341.622	13.657.965	16.812.801	16.428.934
	koszty	1.527.942	6.040.945	7.514.879	7.959.734	12.432.202	12.985.804	16.429.868	15.694.286
	wynik brutto	101.885	211.466	225.317	365.871	911.220	673.086	382.849	734.655
	wynik netto	32.318	114.483	130.807	257.405	690.071	522.354	278.591	562.770
Przetwórstwo przemysłowe	przychody	932.205	2.800.310	3.914.341	5.045.629	6.459.561	5.844.176	5.924.858	4.163.374
	koszty	859.430	2.701.793	3.752.047	4.728.564	5.860.260	5.469.499	5.824.393	3.752.953
	wynik brutto	72.775	98.517	162.294	317.065	599.301	375.604	100.392	410.486
	wynik netto	15.575	50.794	93.383	224.237	445.595	276.680	56.062	305.906
Budownictwo	przychody	76.008	369.843	443.994	321.969	185.889	438.647	699.360	616.103
	koszty	77.921	337.130	432.203	323.535	178.373	407.557	634.157	582.605
	wynik brutto	-1.913	32.713	11.791	-1.566	7.516	31.090	65.203	33.498
	wynik netto	-5.121	21.389	5.219	-3.761	5.994	25.478	53.036	25.711
Handel i naprawy	przychody	221.401	1.848.738	2.105.126	2.529.680	4.977.426	6.445.914	9.102.967	10.584.910
	koszty	220.019	1.816.759	2.086.312	2.492.850	4.740.175	6.212.878	8.957.892	10.361.543
	wynik brutto	1.382	31.979	18.814	36.830	237.251	233.040	145.067	223.316
	wynik netto	-1.237	20.304	12.625	28.158	192.118	196.729	114.822	186.544
pozostałe	przychody	404.672	1.231.369	1.277.650	426.936	1.718.746	929.228	1.085.616	1.064.547
	koszty	370.572	1.185.263	1.244.317	414.785	1.653.394	895.870	1.013.426	997.185
	wynik brutto	29.641	48.257	32.418	13.542	67.152	33.352	72.187	67.355
	wynik netto	23.101	21.996	19.580	8.771	46.364	23.467	54.671	44.609

Tabl. 27. Majątek obrotowy i zobowiązania przedsiębiorstw

Wyszczególnienie	1993	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009
	w tysiącach złotych							
Majątek obrotowy ogółem	481.033	1.629.499	2.092.623	2.370.182	4.514.770	5.012.880	5.495.747	5.389.786
w tym:								
- należności i roszczenia	263.641	899.875	1.272.578	1.437.855	2.034.896	2.182.214	2.624.569	2.411.949
- zapasy	159.306	556.056	626.548	672.821	2.032.193	2.292.082	2.278.385	2.176.506
Zobowiązania ogółem	521.123	1.392.546	1.891.832	2.266.888	3.840.086	3.995.933	4.413.248	4.372.831
w tym:								
- kredyty i pożyczki	179.863	457.445	614.773	735.413	1.526.459	1.300.261	1.387.469	1.166.707

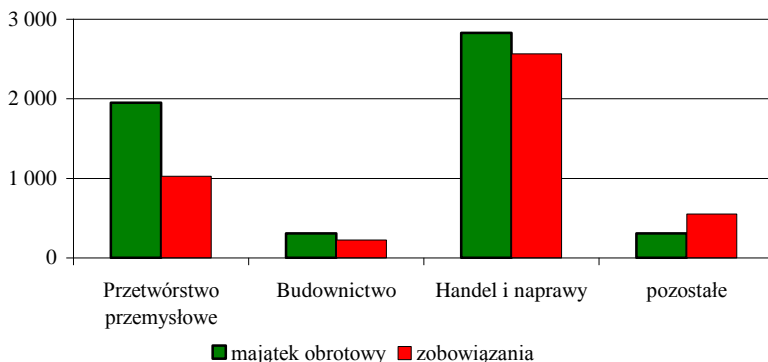
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach (relacja kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności do przychodów z całokształtu działalności) w 2009 roku wyniósł 95,5%.

Najlepsze wyniki finansowe wypracowane zostały w sekcji przetwórstwo przemysłowe, która osiągnęła wskaźnik rentowności obrotu netto (relacja wyniku finansowego netto do przychodów z całokształtu działalności) na poziomie 7,3%.

Majątek obrotowy, kredyty i zobowiązania przedsiębiorstw

Majątek obrotowy przedsiębiorstw rósł nieprzerwanie od 1993 do 2004 roku. Maksymalną wartość osiągnął w roku 2008, w ostatnim był niższy o 105.961 tys. zł, tj. o 1,9%. W strukturze majątku obrotowego w 2009 roku najczęściej stanowiły należności i roszczenia - ich udział wyniósł 44,8%.

Rys. 18. Majątek obrotowy i zobowiązania przedsiębiorstw wg sekcji PKD w 2009 roku (w mln zł)

Największy udział w wartości majątku obrotowego przedsiębiorstw miała sekcja Handel i naprawy - 52,5%.

W 2009 roku spadły wartości zarówno zapasów i zobowiązań, jak również należności i saldo kredytów i pożyczek, które stanowiły 26,7% wartości zobowiązań.

Zobowiązania w sekcji handel i naprawy stanowiły w 2008 roku 58,7% ogółu zobowiązań.

Dane dotyczące handlu (w szczególności sprzedaży detalicznej, hurtowej i w placówkach gastronomicznych) znajdują się w poprzednich edycjach „Raportu o stanie miasta”.

EDUKACJA I WYCHOWANIE

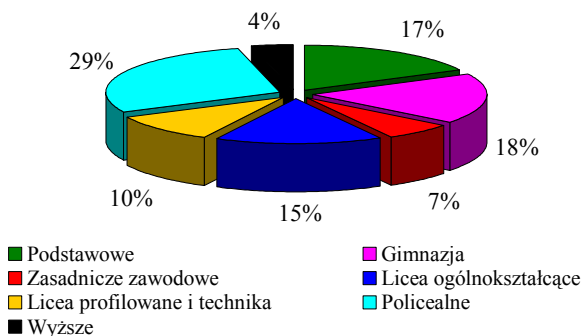
1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia. Z dniem 1 września 1999 roku rozpoczęto wprowadzanie reformy ustroju szkolnego, której zasady reguluje ustawa z 8 stycznia 1999 roku - Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. Nr 12, poz.96). W roku szkolnym 1999/2000 w miejscach dotychczasowych ośmioletnich szkół podstawowych powstały sześćioletnie szkoły podstawowe i trzyletnie gimnazja, w których nauka jest obowiązkowa.
3. Dane dotyczące szkół podstawowych, gimnazjów, szkół zawodowych oraz liceów ogólnokształcących - jeśli nie zaznaczono inaczej - wykazano łącznie ze szkołami specjalnymi.
4. W szkolnictwie zawodowym za szkołę uznaje się każdą szkołę zawodową określonego typu i rodzaju o odrębnej podbudowie programowej, bez względu na to czy szkoła posiada wspólną administrację, czy jest samodzielną oraz bez względu na czas trwania nauki i prowadzone specjalności szkolenia.
W szkolnictwie zawodowym przyjęto podział szkół na:
  - zasadnicze szkoły zawodowe;
  - średnie / ponadgimnazjalne szkoły zawodowe, do których zaliczono: technika zawodowe i równorzędne szkoły zawodowe, licea zawodowe, średnie studia zawodowe oraz szkoły artystyczne II stopnia;
  - policealne szkoły zawodowe (m.in. nauczycielskie kolegia języków obcych oraz kolegia nauczycielskie - w których absolwentom nie nadaje się tytułu licencjata).
5. Pomieszczenia do nauczania nie obejmują pomieszczeń w szkołach specjalnych.
6. Dane o absolwentach szkół ogólnokształcących i zawodowych dotyczą poprzedniego roku szkolnego, szkół wyższych - roku kalendarzowego. Informacje o absolwentach szkół wykazano łącznie z eksternami. Dane o absolwentach szkół wyższych dotyczą liczby wydanych dyplomów ukończenia studiów wyższych zawodowych i magisterskich (jednolitych i uzupełniających).
7. Informacje dotyczące szkolnictwa ogólnokształcącego i zawodowego podano według stanu na początku roku szkolnego, a dotyczące szkolnictwa wyższego według stanu w dniu 31 XII.
8. Od roku szkolnego 2003/2004 nie są agregowane dane dotyczące nauczycieli. Wcześniejsze znajdują się w poprzednich edycjach „Raportu o stanie miasta”.

A. DANE ZBIORCZE

W stosunku do roku szkolnego 2008/09 liczba placówek szkolnych nie zmieniła się. W strukturze szkół dominują szkoły policealne.

W stosunku do roku szkolnego 1990/91 przyrost liczby uczniów i studentów odnotowano w szkolnictwie wyższym, policealnym i liceach ogólnokształcących. Największy przyrost - o 249% (tj. o 22.885 osób) odnotowano wśród studentów. Największy spadek - o 82% (6.097 uczniów) - nastąpił w szkolnictwie zasadniczym zawodowym.

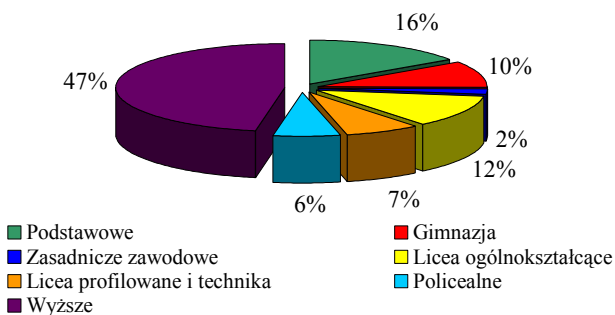
Rys. 19. Szkolnictwo według typów szkół
Rok szkolny 2009/2010

W roku szkolnym 2008/09, w porównaniu do roku poprzedniego, istotny spadek liczby uczniów nastąpił jedynie w szkołach policealnych (15,1%).

Udział liczby studentów w ogólnej liczbie uczących się w Toruniu był najwyższy w roku szkolnym 2005/06 osiągając 47,7% (wobec 15,9% w 1990/91 roku). W ostatnich latach spadł nieznacznie - do 47,3%. Wyraźnie zmieniały się ilości uczniów w szkołach średnich (obecnie ponadgimnazjalnych) - do roku 1998/99 więcej uczniów uczyło się w szkołach zawodowych, od roku 1999/2000 większy udział mają uczniowie liceów ogólnokształcących. Systematycznie spada również udział uczniów zasadniczych szkół zawodowych z 12,9% w 1990/91 roku do 2,0% w roku 2009/10.

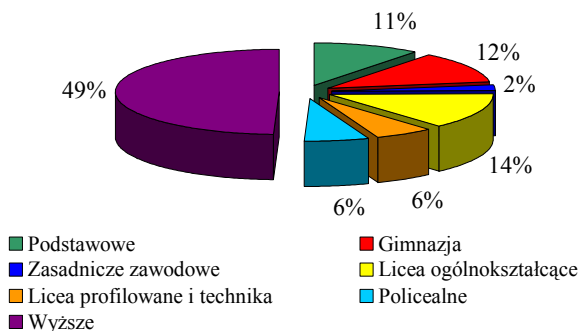
Rys. 20. Szkolnictwo według liczby uczniów i studentów
Rok szkolny 2009/2010

Od roku szkolnego 2002/03 znacząco wzrosła liczba absolwentów w wyniku pojawienia się pierwszego rocznika absolwentów gimnazjów. W roku 2009/10 zanotowano istotny wzrost liczby absolwentów szkół wyższych (12,6%). Również w porównaniu z rokiem 1990/91 największy przyrost absolwentów - ponad ośmiokrotny - zanotowały szkoły wyższe.

Szkoły wyższe dominują także w strukturze absolwentów, wydając 49,5% wszystkich absolwentów. W strukturze tej odnotowano od początku lat dziewięćdziesiątych zasadnicze zmiany. Udział absolwentów szkół wyższych wzrósł z 12%. Spadł natomiast znacząco udział absolwentów szkół zasadniczych zawodowych z 23,4% do 2,2%.

Rys. 21. Szkolnictwo według liczby absolwentów
Rok szkolny 2009/2010

B. SZKOLNICTWO OGÓLNOKSZTAŁCĄCE

Szkolnictwo podstawowe (bez szkół specjalnych)

W 2008 roku w Toruniu funkcjonowało 29 szkół podstawowych, o jedną więcej niż rok wcześniej. Liczba uczniów uczęszczających do tych szkół wynosiła 10.380, tj. mniej o 259 osób (2,4%).

W szkołach podstawowych obserwuje się malejącą tendencję liczby uczniów. W roku szkolnym 2008/09 największa liczba uczniów pobierała naukę w klasach trzecich (17,5%), najmniej uczniów uczęszczało do klas czwartych (15,8%). W roku 2008 szkołę podstawową ukończyło 1.831 osób.

Ze względu na zmianę metodologii klasyfikacji szkół artystycznych (w roku szkolnym 1990/91 szkoły artystyczne I stopnia zaliczono do szkolnictwa zawodowego) nie jest możliwe dokładne określenie skali zmian w szkolnictwie podstawowym w stosunku do roku szkolnego 1990/91.

Natomiast w stosunku do roku szkolnego 1991/92 odnotowano przyrost szkół podstawowych o 2 placówki (tj. o 7,4%), wzrost pomieszczeń do nauczania o 79 (tj. o 12,0%). Liczba absolwentów szkół podstawowych ulega wahaniom. W stosunku do roku poprzedniego w roku 2009 liczba absolwentów spadła o 110 osób (tj. o 5,7%). Spadają wskaźniki liczby uczniów na: szkołę, oddział i pomieszczenie do nauczania.

Tabl. 28. Szkolnictwo ogólnokształcące, zawodowe i wyższe - szkoły, uczniowie i studenci, absolwenci

Wyszczególnienie		1990/91	1992/93	1998/99	1999/00	2001/02	2003/04	2005/06	2007/08	2008/09	2009/10
SZKOŁY	Podstawowe	31	37	44	39	38	38	32	31	31	32
	Gimnazja	-	-	-	33	35	35	35	34	34	33
	Zasadnicze zawodowe	29	17	17	17	17	12	11	11	11	12
	Licea ogólnokształcące	8	13	15	18	19	26	33	30	28	28
	Licea profilowane i technika	36	34	41	42	45	50	38	26	20	19
	Policealne	16	14	31	34	38	41	62	53	54	52
	Wyższe	1	1	2	2	3	4	4	6	5	7
UCZNIOWIE I STUDENCI	Podstawowe	27.943	28.538	23.952	19.310	14.747	13.111	12.240	11.206	10.890	10.606
	Gimnazja	-	-	-	3.255	8.947	8.387	7.973	7.187	6.799	6.559
	Zasadnicze zawodowe	7.478	6.447	4.933	4.764	2.988	1.398	1.396	1.344	1.313	1.381
	Licea ogólnokształcące	3.654	4.690	8.239	9.108	7.712	8.558	8.310	8.320	8.099	8.018
	Licea profilowane i technika	7.800	7.584	8.347	8.097	7.090	7.330	6.070	5.214	5.076	4.867
	Policealne	1.970	1.805	2.961	2.862	3.335	4.303	4.703	4.632	5.171	4.390
	Wyższe	9.207	10.250	27.996	29.228	32.891	34.733	37.075	32.841	31.954	32.092
ABSOLWENCI	Podstawowe	3.020	3.301	3.663	3.648	2.665	2.668	2.323	2.143	1.976	1.881
	Gimnazja	-	-	-	-	-	2.833	2.724	2.349	2.271	2.126
	Zasadnicze zawodowe	2.084	2.059	1.373	1.372	1.358	1.235	518	386	389	388
	Licea ogólnokształcące	745	902	1.685	1.574	2.152	2.999	3.278	2.373	2.473	2.404
	Licea profilowane i technika	1.362	1.421	1.936	1.982	1.618	1.752	1.688	1.086	986	1.014
	Policealne	630	988	1.516	1.340	1.020	1.674	1.785	1.246	1.228	1.142
	Wyższe	1.067	1.431	4.105	5.294	6.128	7.087	8.026	7.914	7.807	8.790

Tabl. 29. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych)

Wyszczególnienie	1990/91	1991/92	1996/97	1999/00	2000/01	2002/03	2003/04	2005/06	2007/08	2008/09	2009/10
Szkoły	26	27	36	35	35	35	35	29	28	28	29
Pomieszczenia do nauczania	612	658	835	762	629	582	578	546	615	728	737
Oddziały	992	1.010	1.005	797	656	616	571	503	466	458	450
Uczniowie	27.117	27.382	25.335	18.912	14.941	13.874	13.111	11.966	10.964	10.639	10.380
Absolwenci z poprzedniego roku szkolnego	2.875	3.069	3.363	3.460	6.041	2.605	2.628	2.275	2.101	1.941	1.831
Liczba uczniów na szkołę	1.043	1.014	704	540	427	396	375	413	392	380	358
Liczba uczniów na oddział	27	27	25	24	23	23	23	24	24	23	23

Tabl. 30. Gimnazja dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych)

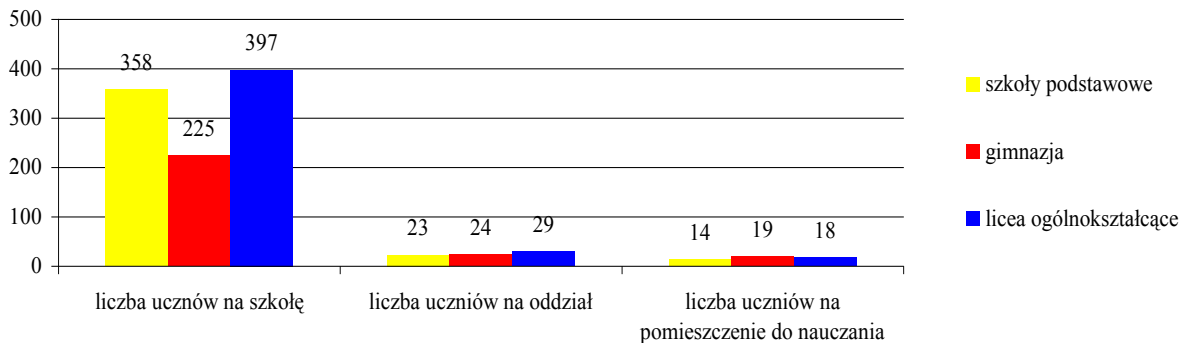
Wyszczególnienie	1999/00	2000/01	2002/03	2003/04	2005/06	2007/08	2008/09	2009/10
Szkoły	29	30	32	32	30	27	29	28
Pomieszczenia do nauczania	205	220	300	323	362	380	337	334
Oddziały	124	224	350	341	306	280	271	261
Uczniowie	3.164	5.944	8.507	8.387	7.685	6.852	6.559	6.308
Absolwenci z poprzedniego roku szkolnego			2.893	2.790	2.643	2.225	2.187	2.042
Liczba uczniów na szkołę	109	198	266	262	256	254	226	225
Liczba uczniów na oddział	26	24	24	25	25	24	24	24

Tabl. 31. Licea ogólnokształcące dla młodzieży (bez specjalnych)

Wyszczególnienie	1990/91	1991/92	1996/97	1999/00	2000/01	2002/03	2003/04	2005/06	2007/08	2008/09	2009/10
Szkoły	7	12	13	15	15	16	17	16	16	16	15
Pomieszczenia do nauczania	115	134	204	270	304	359	342	282	352	322	322
Oddziały	113	139	205	269	289	242	249	235	217	210	204
Uczniowie	3.392	4.271	6.468	8.408	9.069	7.460	7.570	7.088	6.554	6.256	5.954
Absolwenci z poprzedniego roku szkolnego	676	831	1.219	1.464	1.593	2.060	2.343	2.442	2.159	2.163	2.084
Liczba uczniów na szkołę	485	356	498	561	605	466	445	443	410	391	397
Liczba uczniów na oddział	30	31	32	31	31	31	30	30	30	30	29

**Rys. 22. Uczniowie w szkołach podstawowych, gimnazjach i liceach ogólnokształcących
Rok szkolny 2009/10**

Tabl. 32. Szkoły zawodowe dla młodzieży

Wyszczególnienie	1990/91	1991/92	1996/97	1999/00	2000/01	2002/03	2003/04	2005/06	2007/08	2008/09	2009/10
Szkoły ogółem	65	58	59	60	61	65	56	43	31	23	23
Zasadnicze zawodowe	26	21	16	16	16	18	12	11	11	9	9
Średnie / pomadgimnazjalne	28	27	29	29	28	33	33	20	18	12	12
Policealne	11	10	14	15	17	14	11	12	2	2	2
Pomieszczenie do nauczania ogółem	400	414	377	415	422	344	315	383	258	292	285
Zasadnicze zawodowe	144	101	137	115	114	88	41	48	44	40	45
Średnie / pomadgimnazjalne	235	266	188	234	240	172	221	265	212	230	223
Policealne	21	47	52	66	68	84	53	70	2	22	17
Uczniowie ogółem	14.809	14.095	13.034	12.491	12.104	8.596	8.320	7.299	6.208	5.834	5.900
Zasadnicze zawodowe	7.381	6.580	5.082	4.715	4.553	2.064	1.398	1.396	1.344	1.109	1.159
Średnie / pomadgimnazjalne	6.374	6.260	6.533	6.286	6.208	5.037	5.519	4.809	4.791	4.442	4.453
Policealne	1.054	1.255	1.419	1.305	1.343	1.495	1.403	1.094	73	283	288
Absolwenci ogółem	3.409	3.506	3.439	3.362	3.104	3.202	2.824	2.211	1.399	1.368	1.385
Zasadnicze zawodowe	1.946	1.923	1.582	1.286	1.383	1.296	1.208	518	386	340	328
Średnie / pomadgimnazjalne	1.101	1.049	1.362	1.455	1.271	1.389	1.100	1.192	951	892	1.057
Policealne	362	534	495	621	450	517	516	501	62	136	133

Gimnazja

Rok szkolny 1999/2000 był pierwszym rokiem, w którym - zgodnie z wprowadzoną reformą oświaty - zaczęły funkcjonować gimnazja. Gimnazja liczyły wtedy 3.164 uczniów w klasach pierwszych.

W ostatnim z analizowanych lat liczba szkół spadła o jedną. Maleje liczba oddziałów i uczniów. Liczba uczniów w roku 2009/10, w porównaniu z poprzednim spadła o 251 (tj. 3,8%) i wyniosła 6.308 osób. Najwięcej z nich - 34,5% - uczęszczało do klas trzecich.

Licea ogólnokształcące

W stosunku do roku szkolnego 1990/91 liczba liceów ogólnokształcących dla młodzieży wzrosła ponad dwukrotnie - z 7 do 15 placówek. W tym samym czasie wahała się liczba uczniów i oddziałów. Wartości te były największe w roku szkolnym 2000/01. Mimo spadku w kolejnych latach nadal są wyraźnie większe od wielkości z początku lat 90-tych.

Na początku roku szkolnego 2009/10 liczby uczniów pobierających naukę w poszczególnych klasach były bardzo zbliżone - najwięcej w klasach pierwszych - 33,7%. W strukturze dominowały kobiety, które, stanowiły 61,5%.

Wskaźnik liczby uczniów na szkołę wykazywał tendencję rosnącą do roku 2000/01, natomiast w kolejnych latach znacząco się zmniejszał i wyniósł w roku 2009/10 397 osób. Zmniejsza się liczba uczniów na oddział.

Od 1998 roku pod patronatem UMK działa jedyne w Polsce Gimnazjum i Liceum Akademickie kształcące szczególnie uzdolnioną młodzież.

C. SZKOLNICTWO ZAWODOWE

Ze względu na zmianę metodologii klasyfikacji szkół artystycznych (jedynie w roku szkolnym 1990/91 szkoły artystyczne I stopnia zaliczono do szkolnictwa zawodowego) nie jest możliwe dokładne określenie skali zmian w szkołach zawodowych w stosunku do roku szkolnego 1990/91.

W roku 2009/10 w porównaniu z rokiem szkolnym 1991/92 odnotowano spadek liczby placówek o 35 (60,3%). Ponad dwukrotnie spadła liczba szkół zasadniczych oraz średnich/ponadgimnazjalnych, 5-krotnie policealnych. W stosunku do roku 2008/09 liczba wszystkich szkół zawodowych pozostała na niezmiennym poziomie.

Liczba pomieszczeń do nauczania ulega wahaniom, jednak należy zauważyć tendencję malejącą. W roku 2009 w stosunku do poprzedniego roku szkolnego liczba sal spadła o 7 (tj. o 2,4%).

W roku szkolnym 2008/09 odnotowano najmniejszą liczbę uczniów - ponad połowę mniej niż w roku szkolnym 1991/92, w roku 2009/10 przybyło 56 uczniów (1,0%). W grupie szkół zasadniczych zawodowych spadek liczby uczniów w analizowanym okresie wyniósł 5.421 osób (tj. 82,4%).

Zmiany w liczbie uczniów szkół mają wpływ na liczbę ich absolwentów. W analizowanym okresie w grupie absolwentów szkół zasadniczych zawodowych odnotowano spadek o 1.595 osób (tj. o 82,9%). W szkołach średnich/ponadgimnazjalnych zanotowano wzrost o 8 absolwentów, tj. 0,8%.

D. SZKOLNICTWO WYŻSZE

W Toruniu działają dwie wyższe uczelnie publiczne - Uniwersytet Mikołaja Kopernika i Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Toruńskiej oraz pięć niepublicznych - Wyższa Szkoła Bankowa, Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej, Toruńska Szkoła Wyższa, Wyższa Szkoła Filologii Hebrajskiej oraz utworzona w 2009 roku Toruńska Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości.

W latach 1990-2008 wzrosła liczba studentów zarówno na studiach stacjonarnych (wcześniej określanych jako dzienne) jak i na studiach niestacjonarnych (wcześniej określanych jako studia dla pracujących - wieczorowe, zaoczne i eksternistyczne), co spowodowało ponad czterokrotny przyrost liczby studentów ogółem (o 29.985 osób). Od kilku lat liczba studentów była stabilna, w ostatnim osiągnęła wartość maksymalną.

Studiujący na studiach stacjonarnych stanowili w roku akademickim 2009/10 61,0% ogółu studentów. W roku akademickim 1990/91 udział ten kształtował się na poziomie 72,9%. Studiujące w Toruniu kobiety stanowiły 66,1% ogółu studentów. W roku akademickim 2009/10 najliczniejszą grupę studentów pod względem kierunku studiów (wliczając filie i wydziały zamiejscowe toruńskich uczelni) stanowiła grupa ekonomia i administracja - 13.735 osób (35,0%) oraz grupa humanistyczna - 5.235 osób (13,4%).

Przyrost liczby studentów skutkował wzrostem liczby absolwentów. W latach 1990-2009 nastąpił ponad ośmiokrotny przyrost liczby absolwentów ogółem. W ostatnim roku liczba ta spadła o 321 osób, tj. 3,5%.

W latach 1998-2008 liczba absolwentów studiów dla pracujących stanowiła większość ogółu absolwentów. W 2009 roku przeważali absolwenci studiów stacjonarnych stanowiąc 60,6%, ciągle jednak mniej niż w roku 1990, gdy udział ten wynosił 74,3%.

W 2009 roku kobiety stanowiły 72,1% ogólnej liczby absolwentów. Największa liczba absolwentów pochodziła z grupy ekonomii i administracji - 3.556 osób, czyli 34,5% ogólnej liczby absolwentów (dane obejmują filie i wydziały zamiejscowe toruńskich uczelni).

Liczba nauczycieli akademickich zatrudnionych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w analizowanym okresie systematycznie rosła. W stosunku do 1990 roku przyrost liczby nauczycieli akademickich w 2009 roku wyniósł 441 osób (tj. 44,7%), odliczając efekt włączenia Akademii Medycznej im. L. Rydygiera w Bydgoszczy.

E. WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

Dla roku szkolnego 2009/10 brak szczegółowych danych o przedszkolach. Wcześniejsze dane znajdują się w poprzednich edycjach „Raportu o stanie miasta”.

Stabilna w ostatnich latach sytuacja - zarówno w zakresie liczby placówek jak i liczby uczęszczających dzieci - skutkowałą wskaźnikiem 125 dzieci przypadających na jedno przedszkole w roku szkolnym 2009/10.

Tabl. 33. Studenci i absolwenci szkół wyższych

Wyszczególnienie	1990/91	1992/93	1996/97	1998/99	2000/01	2002/03	2004/05	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
OGÓLEM											
Studenci	9.207	10.250	23.661	27.899	30.468	34.034	36.545	34.552	32.841	38.243	39.192
Absolwenci	1.067	1.431	2.856	4.166	6.236	7.333	7.602	8.209	7.914	9.111	10.376
STUDIA STACJONARNE											
Studenci	6.709	7.544	11.054	12.938	14.749	17.745	19.538	18.561	18.285	21.820	23.897
Absolwenci	793	955	1.662	2.058	2.566	2.947	3.080	3.609	3.689	4.352	6.289
STUDIA NIESTACJONARNE											
Studenci	2.498	2.706	12.607	14.961	15.719	16.289	17.007	15.991	14.556	16.423	15.295
Absolwenci	274	476	1.194	2.108	3.670	4.386	4.522	4.600	4.225	4.759	4.087

Tabl. 34. Nauczyciele akademicy pełnozatrudnieni UMK

Wyszczególnienie	1990/91	1992/93	1996/97	1998/99	2000/01	2002/03	2004/05*	2006/07*	2007/08*	2008/09*	2009/10*
Ogółem w tym:	987	1.042	1.128	1.187	1.253	1.329	1.879	1.980	2.028	2.058	2.014
- profesorowie	159	209	237	270	288	319	444	469	476	486	475
- docenci, adiunkci dr hab.	73	51	95	77	80	94	109	111	114	129	132
- pozostali	755	782	796	840	885	916	1.326	1.400	1.438	1.443	1.407

* w tym Collegium Medicum w Bydgoszczy (2009/2010 - 99 profesorów, 20 docentów i adiunktów dr hab., 467 pozostałych)

OCHRONA ZDROWIA

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu i Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

3. Do zakładów cywilnej służby zdrowia zaliczono placówki nadzorowane przez Ministerstwo Zdrowia i Polityki Społecznej, samorząd terytorialny oraz inne placówki. Na mocy ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 roku (Dz. U. Nr 91, poz. 408 z póź. zm.) mogą być tworzone publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej. Publiczny zakład opieki zdrowotnej - utworzony przez: ministra lub centralny organ administracji rządowej, wojewodę lub jednostkę samorządu terytorialnego. Niepubliczny zakład opieki zdrowotnej - utworzony przez: kościół lub związek wyznaniowy, pracodawcę, fundację, związek zawodowy, samorząd zawodowy, stowarzyszenie, inną krajową lub zagraniczną osobę prawną lub fizyczną, a także spółkę nie mającą osobowości prawnej.

4. Dane dotyczące personelu służby zdrowia obejmują personel zatrudniony podstawowo (etatowo) w zakładach służby zdrowia udzielających świadczeń ludności. Dane o pracownikach medycznych nie obejmują osób, dla których głównym miejscem pracy są gabinety prywatne. Nieuwzględniony został personel medyczny zatrudniony m.in. w stacjach sanitarno-epidemiologicznych, w średnich szkołach medycznych, na stanowiskach administracyjnych, w Wydziałach Zdrowia i Polityki Społecznej.

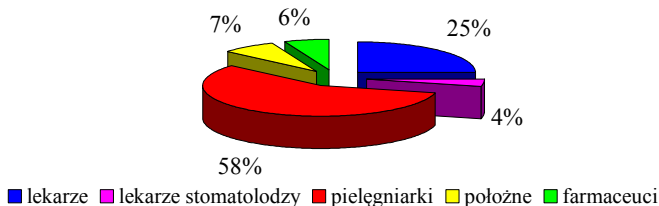
Personel służby zdrowia

W latach 1990-2008 występowały wahania wielkości zatrudnienia we wszystkich grupach personelu służby zdrowia. W ostatnim analizowanym okresie ubyło lekarzy stomatologów, zanotowano natomiast przyrost zatrudnienia w pozostałych grupach zawodowych.

W stosunku do 1990 roku liczba lekarzy wzrosła o 91 (tj. o 16,9%), liczba pielęgniarek o 268 (tj. o 22,7%), a liczba położnych o 43 (tj. o 30,1%). Spadła zaś liczba lekarzy dentyków o 28 (tj. o 22,4%).

Rys. 23. Personel służby zdrowia

Stan w dniu 31 XII 2009 r.

Tabl. 35. Personel służby zdrowia

Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009
Lekarze	538	572	557	578	632	622	642	655	586	598	608	629
Lekarze stomatolodzy	125	109	108	97	121	99	94	99	100	97	101	97
Pielęgniarki	1.182	1.176	1.205	1.237	1.297	1.313	1.393	1.419	1.366	1.392	1.399	1.450
Położne	143	158	141	141	150	147	150	148	146	168	161	186
na 10.000 ludności												
Lekarze	26,6	28,3	27,3	28,2	30,7	30,4	30,5	31,4	28,3	28,9	29,5	30,6
Lekarze stomatolodzy	6,2	5,4	5,3	4,7	5,9	4,8	4,5	4,8	4,8	4,7	4,9	4,7
Pielęgniarki	58,5	58,3	59,1	60,3	62,9	64,3	66,1	68,1	65,9	67,4	67,9	70,5
Położne	7,1	7,8	6,9	6,9	7,3	7,2	7,1	7,1	7,0	8,1	7,8	9,0

Tabl. 36. Apteki

Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	1990	1994	1998	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009
Apteki	23	34	44	53	60	59	62	62	63	58
- w tym prywatne	-	-	-	50	57	-	61	61	62	58
Liczba ludności w tys. na 1 aptekę	8,8	6,0	4,7	3,9	3,5	3,5	3,3	3,3	3,3	3,5

W analizowanym okresie liczba personelu służby zdrowia przypadająca na 10.000 mieszkańców również ulegała wahaniom. W stosunku do 2008 roku wskaźnik liczby lekarzy wzrósł o 1,1 osoby i wyniósł 30,6. Odwrotnością tego wskaźnika jest liczba ludności przypadającej na jednego lekarza, która spadła z 376 osób w 1990 roku do 327 osób w 2009 roku. W stosunku do 1990 roku spadła liczba lekarzy dentyków na 10.000 ludności - wyniosła w 2009 roku 4,7. Analogiczny wskaźnik dla pielęgniarek wzrósł do 70,5. Stabilny od 1990 roku wskaźnik liczby położnych na 10.000 mieszkańców wzrósł znacznie osiągając w 2009 roku 9,0. Wszystkie wskaźniki dla Torunia w całym analizowanym okresie były korzystniejsze od wskaźników krajowych.

Stacjonarna opieka zdrowotna

W Toruniu funkcjonuje 5 szpitali: Szpital Miejski im. Mikołaja Kopernika z Przychodnią Specjalistyczną, Wojewódzki Szpital Zespolony im. L. Rydygiera, Wojewódzki Szpital Dziecięcy, Wojewódzki Szpital Obserwacyjno-Zakaźny, MATOPAT Szpital Specjalistyczny Niepubliczny. W ramach stacjonarnej opieki zdrowotnej w Toruniu działa również Wojewódzki Ośrodek Lecznictwa Psychiatrycznego.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna

Lecznictwo ambulatoryjne w Toruniu realizowane było w 2009 roku w 112 zakładach: w 74 przychodniach i w ramach 38 praktyk lekarskich, działających na podstawie umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia. Liczba porad udzielonych ogółem w 2009 roku wyniosła 1.911 tys. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w Toruniu udzielono ponad 9 porad lekarskich.

Apteki

Od 1990 roku liczba aptek wzrosła o 35 placówek (tj. o 152,2%). W 2009 roku apteki prywatne stanowiły 100% ogólnej liczby aptek. W wyniku wzrostu liczby aptek spadła liczba ludności przypadającej na aptekę. W 2009 roku wyniosła 3,5 tys. i spadła w porównaniu z rokiem 1990 o 5,3 tys. (tj. o 3/5).

Żłobki

Funkcję opiekuńczo-wychowawczą dla najmłodszych dzieci sprawują w Toruniu żłobki miejskie. Ich liczba spadła o 8 placówek (tj. o 66,7%) w 1999 roku. W roku 2000 liczba żłobków zmniejszyła się do trzech i nie zmieniła się do roku 2009. Skutkiem spadku liczby placówek było zmniejszenie liczby miejsc rzeczywistych w żłobkach w stosunku do 1990 roku o 460 (tj. o 67,7%). Liczba dzieci przebywających w żłobkach ulega wahaniom. W 2008 roku w żłobkach przebywało 430 dzieci.

Tabl. 37. Ambulatoryjna opieka zdrowotna

Wyszczególnienie	1994	1998	Wyszczególnienie	2002	2004	2006	2008	2009
ZAKŁADY (przychodnie) stan w dniu 31.XII								
- rejonowe	15	15	- ogólne	39	47	56	47	74
- specjalistyczne	11	14	- medycyny pracy	8	13	11	18	X
- PKP	5	4	- poradnie	15	-	-	-	-
- inne	6	5	- praktyki lekarskie*	43	35	43	34	38
PORADY UDZIELONE W PRZYCHODNIACH (w tysiącach)								
- rejonowe	624	702	- ogólne	1.365	1.677	2.306	1.736	1.726
- specjalistyczne	358	523	- medycyny pracy	77	87	-	114	x
- PKP	94	90	- poradnie	200	-	-	-	-
- inne	77	65	- praktyki lekarskie	160	147	-	89	185

*) działające na podstawie umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia

Tabl. 38. Żłobki

Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	1990	1993	1996	1999	2002	2004	2006	2007	2008	2009
Żłobki	12	4	4	4	3	3	3	3	3	3
Miejsca rzeczywiste	680	280	280	285	235	220	220	220	220	220
Dzieci przebywające	-	492	525	518	423	425	444	415	400	430

Statystyczna ocena stanu zdrowia mieszkańców

Do oceny wykorzystano negatywne mierniki zdrowia - umieralność, chorobowość i zachorowalność. Prezentowane w materiale dane pochodzą z opracowań Kujawsko-Pomorskiego Centrum Zdrowia Publicznego w Bydgoszczy.

Zestawienia danych dokonano w oparciu o dane publicznych i niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej udzielających świadczeń zdrowotnych oraz w oparciu o dane indywidualnych, indywidualnych specjalistycznych i grupowych praktyk lekarskich, pielęgniarek i położnych udzielających świadczeń zdrowotnych w ramach środków publicznych.

Tabl. 39. Zgony wg głównych przyczyn (wybranych grup chorób) i współczynnik zgonów w przeliczeniu na 100 tys. ludności w Toruniu

Rok	Zgony ogółem		Choroby ukl. krążenia		Nowotwory		Choroby ukl. oddechowego		Choroby ukl. trawiennego	
	Liczba	wsp.	Liczba	wsp.	Liczba	wsp.	Liczba	wsp.	Liczba	wsp.
1999	1.746	871,8	718	358,5	489	244,2	139	69,4	69	34,5
2000	1.703	848,6	675	336,4	490	244,2	118	58,8	72	35,9
2002	1.663	806,0	677	328,1	494	239,4	83	40,2	70	33,9
2003	1.760	856,0	713	346,8	553	269,0	91	44,3	60	29,2
2004	1.661	812,0	678	331,4	513	250,8	89	43,5	57	27,9
2005	1.786	876,2	705	345,9	528	259,0	100	49,1	93	45,6
2006	1.721	852,2	669	331,3	526	260,5	95	47,0	87	43,1
2007	1.879	933,4	688	341,8	566	281,2	143	71,0	90	44,7
2008	1.747	867,9	691	343,3	519	257,8	90	44,7	93	46,2

Podstawowymi przyczynami zgonów w Toruniu, tak jak w woj. kujawsko-pomorskim i Polsce, są choroby układu krążenia, stanowiące 39% oraz nowotwory stanowiące ok. 29,7% ogółu przyczyn. W chorobach układu krążenia najwięcej jest zgonów z powodu miażdżycy, choroby niedokrwiennej serca, zawału serca oraz chorób naczyń mózgowych. Wśród nowotworów dominują umiejscowione w obrębie narządów oddechowych (oskrzela i płuca), narządów trawiennych (żołądek, jelito grube, trzustka) oraz piersi i narządów płciowych kobiet.

W 2009 roku pod opieką lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej było 68.303 osób w wieku 19 lat i więcej, u których stwierdzono schorzenia.

Podobnie jak w latach poprzednich najczęstszymi problemami zdrowotnymi były choroby układu krążenia. Znaczącą grupę pacjentów stanowią osoby leczące się z powodu chorób układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej, cukrzycy, przewlekłych chorób układu trawiennego, przewlekłego nieżytu oskrzeli.

**Tabl. 40. Dane o stanie zdrowia osób w wieku 19 lat i więcej
(u których stwierdzono schorzenie będących pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej w Toruniu)**

Rozpoznanie	2001	2003	2005	2007	2008	2009
Nowotwory	780	1.020	1.286	1.334	1.976	2.133
Gruźlica	75	87	103	79	92	59
Choroby tarczycy	1.822	2.334	2.809	2.552	3.143	3.944
Cukrzyca	3.274	4.176	5.339	6.300	7.123	7.348
Niedokrwistość	1.140	1.040	1.443	1.110	1.386	1.284
Choroby obwodowego układu nerwowego	3.886	4.116	5.002	4.618	5.359	6.740
Choroby układu krążenia w tym:	19.961	25.517	28.553	29.002	37.599	38.314
- przewlekła choroba reumatyczna	1.610	1.460	1.589	1.446	1.529	1.213
- choroba nadciśnieniowa	9.576	13.664	16.253	19.081	23.356	25.360
- choroby naczyń mózgowych	1.835	1.606	1.536	1.892	1.473	1.444
- niedokrwienna choroba serca	6.242	7.927	9.468	10.502	12.006	8.236
Przewlekły nieżyt oskrzeli	2.683	4.363	4.497	4.436	6.116	6.479
Przewlekłe choroby układu trawiennego	3.843	4.808	5.041	5.322	6.204	7.635
Choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej	7.268	8.252	9.029	9.284	11.345	13.268
Pacjenci z innymi schorzeniami wymagający opieki czynnej	2.153	2.287	3.457	2.963	3.095	3.127
Ogółem	41.378	49.750	58.223	56.232	62.180	68.303

Tabl. 41. Hospitalizacje mieszkańców Torunia w szpitalach ogólnych

Przyczyna hospitalizacji	2001	2003	2005	2007	2008	2009
Choroby układu krążenia	4.241	4.882	4.560	5.141	5.154	6.103
Nowotwory	2.344	3.287	3.971	4.198	4.584	4.403
Choroby układu trawiennego	3.062	3.061	2.902	3.278	3.475	3.799
Choroby układu oddechowego	2.679	3.030	2.805	3.073	2.799	3.805
Choroby ukł. moczowo-płciowego	1.634	3.169	3.197	3.269	3.494	3.833
Urazy i zatrucia	2.033	2.644	2.573	2.786	3.007	6.807
Choroby zakaźne i pasożytnicze	1.711	1.544	1.916	2.106	2.339	2.522
Ogółem	27.486	33.191	30.665	34.388	36.788	47.570

W roku 2009 w szpitalach ogólnych województwa kujawsko-pomorskiego hospitalizowano 47.570 mieszkańców Torunia, tj. 2.367 osób na 10 tys. mieszkańców miasta. Analogiczny współczynnik hospitalizacji mieszkańców woj. kujawsko-pomorskiego był niższy i wyniósł 1.813.

Tabl. 42. Zapadalność mieszkańców Torunia na choroby zakaźne i zatrucia

Jednostka chorobowa	2003	2005	2007	2008	2009
Salmonellozy-zatrucia pokarmowe	135	166	93	100	85
Ospa wietrzna	749	1.172	1.525	637	918
Różyczka	27	63	21	53	20
Wirusowe zapalenie wątroby					
typu A	3	-	-	-	-
typu B	10	17	15	26	8
typu C	20	32	13	18	17
typu B+C	1	1	-	-	-
Szczepienia p/wścieklicznie osób pokąsanych	59	48	73	54	46
Świnka	x	110	23	27	18

POMOC SPOŁECZNA

Zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje w Toruniu Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, który jest jednostką organizacyjną Gminy Miasta Toruń, powołaną do realizacji zadań określonych przez ustawę o pomocy społecznej i inne ustawy.

6 kwietnia 2006 roku została przyjęta „Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla miasta Torunia na lata 2006-2013”. Strategia jest jednym z kluczowych dokumentów, na podstawie których realizowana jest polityka społeczna w gminie. Zawiera ona cele strategiczne i operacyjne oraz wskaźniki służące do monitorowania działań podejmowanych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Celem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia niekorzystnych dla nich sytuacji życiowych, których nie są oni w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Zadania realizowane są poprzez wykwalifikowaną kadrę pracowników socjalnych.

Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej, poza trudną sytuacją materialną, dotknięte są różnymi dysfunkcjami jak: bezrobocie, długotrwała choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zwłaszcza w rodzinach wielodzietnych i niepełnych, sieroctwo, potrzeba ochrony macierzyństwa, samotności osób starszych, różnego rodzaju dysfunkcje i trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

W roku 2009 pomocą w formie zadań własnych, zleconych i zadań powiatu objęto 5.095 rodziny, którym w formie decyzji przyznano świadczenie na ogólną liczbę 11.108 osób w tych rodzinach.

Najwięcej rodzin otrzymujących pomoc to rodziny, których głównym powodem trudnej sytuacji życiowej było bezrobocie. Ten czynnik występował w 2.658 przypadkach rodzin i dotyczył 7.016 osób. Równie istotną przyczyną trudnej sytuacji życiowej była niepełnosprawność, która wystąpiła w 1.915 rodzinach (3.925 osób). Działania skierowane bezpośrednio do dzieci to: dożywianie w postaci gorącego posiłku 1.942 dzieci realizowane w szkołach, oraz wypoczynek letni dla dzieci w rodzin zagrożonych patologią społeczną, a w szczególności problemem alkoholowym. Z takiego wypoczynku w roku 2009 skorzystało 434 dzieci, których udział był finansowany ze środków Gminy Miasta Toruń.

W 2009 roku z pomocy finansowej Ośrodka skorzystało 257 bezdomnych. Ogólna liczbę bezdomnych na terenie Torunia ocenia się na około 400 osób. Jest ona jednak zmienna w zależności od pory roku oraz sytuacji na rynku pracy.

Dział Interwencji Kryzysowej i Poradnictwa Specjalistycznego pracuje ze środowiskami szczególnie trudnymi, niewydolnymi wychowawczo, najczęściej dotkniętymi zjawiskami przemocy związanymi z problemem alkoholizmu w rodzinie. Liczba korzystających z poradnictwa specjalistycznego Działu w 2009 roku wyniosła 1.001 środowisk. W tym systematyczną długoterminową opieką otoczono 381 rodzin. W 2009 roku pracownicy Działu Interwencji Kryzysowej i Poradnictwa Specjalistycznego podjęli 2.739 działań w związku ze zgłaszanymi sytuacjami kryzysowymi.

Dział Pomocy Rodzinie i Dziecku zajmuje się organizowaniem opieki dzieciom pozbawianym jej całkowicie lub częściowo poprzez umieszczenie ich w rodzinach zastępczych lub innych zastępczych formach opieki i wychowania rodzinnego oraz pomocą w integracji ze środowiskiem osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, resocjalizacyjne, zakłady dla nieletnich i rodziny zastępcze.

W 2009 roku funkcjonowały 273 rodziny zastępcze, w których umieszczono 348 dzieci, w tym 54 dzieci niepełnosprawnych. Ustanowionych zostało 31 nowych rodzin zastępczych dla 37 dzieci. W 2009 roku usamodzielnionych zostało 14 osób opuszczających rodziny zastępcze. Osoby usamodzielnione otrzymują pomoc na kontynuowanie nauki, przez czas jej trwania, nie dłużej jednak niż do 25 roku życia. Pomoc pieniężną z tytułu kontynuowania nauki pobierało 85 usamodzielnionych wychowanków rodzin zastępczych.

Na terenie miasta Torunia funkcjonuje 15 zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem rodzin zastępczych. Wśród tych rodzin są: dwie rodziny wielodzietnie, sześć rodzin specjalistycznych i siedem rodzin o charakterze pogotowia rodzinnego. Zadaniem zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem rodzin zastępczych jest organizowanie opieki nad dzieckiem w warunkach zbliżonych do rodziny naturalnej i ochrona dzieci przed umieszczaniem ich w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Dział Rehabilitacji Społecznej Osób Niepełnosprawnych zajmuje się realizacją zadań dotyczących rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, która finansowana jest z Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych. W ramach rehabilitacji społecznej MOPR udzielił wsparcia dla 3.925 osób niepełnosprawnych. Pomoc była udzielana w następujących formach: dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej; dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych; dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów; dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.

KULTURA

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu oraz informacji Wydziału Kultury Urzędu Miasta.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.
3. Stan księgozbioru w bibliotekach wykazany jest w woluminach (tomach). Do księgozbioru zaliczono druki zwarte (książki i broszury) oraz gazety i czasopisma.
4. Muzea - dane dotyczą muzeów podległych samorządowi wojewódzkiemu i gminnemu oraz Uniwersytetowi Mikołaja Kopernika.

Teatry

W Toruniu istnieją dwie samorządowe instytucje teatralne tj. Teatr im. W. Horzycy podległy samorządowi województwa kujawsko-pomorskiego oraz gminny Teatr „Baj Pomorski”. Ofertę kulturalną wzbogacają instytucje prywatne: Teatr „Zaczarowany Świat”, Teatr VASKA, Teatr Impresaryjny AFISZ, Teatr Wiczy, oraz Plastyczny Teatr Symbolu - działający w ramach Polskiego Stowarzyszenia Signum. Ponadto w ramach statutowej działalności domów kultury i szkół działają między innymi Scena Młodych Studio „P” przy Młodzieżowym Domu Kultury oraz Teatr „Maska” przy Szkole Podstawowej nr 28, zaś w środowisku studenckim Teatr Wróbli oraz Studencki Teatr Tempestas.

W 2009 roku Teatr „Baj Pomorski” w Toruniu przygotował 4 premiery teatralne w różnorodnych konwencjach teatralnych. Wraz z wcześniejszym repertuarem wystawiono 316 widowisk dla 54.571 widzów.

Teatr przygotował pod względem merytorycznym i zorganizował XVI Międzynarodowy Festiwal Teatrów Lalek SPOTKANIA oraz Toruńskie Spotkania Teatrów Jednego Aktora. Rozwijano działalność edukacyjną i społeczną, w szczególności zrealizowano VI Konkurs Interpretacji Teatralnej dla Dzieci i Młodzieży.

Instytucje muzyczne

W Toruniu działa Toruńska Orkiestra Symfoniczna będąca samorządową instytucją kultury oraz Zespół Kameralny „Multicamerata” - podmiot prywatny. W roku 2009 Orkiestra zorganizowała 50 koncertów dla 13.795 słuchaczy oraz 409 audycji muzycznych dla 64.950 słuchaczy.

Instytucje kultury

W Toruniu działają stowarzyszenia kulturalne, związki twórcze, galerie sztuki, kluby, domy, ogródki i fundacje kultury. Miasto jest organizatorem w stosunku do dwóch placówek edukacyjnych tj. Młodzieżowego Domu Kultury, Ogniska Pracy Pozaszkolnej „Dom Harcerza” oraz czterech instytucji kultury tj. Centrum Kultury „Dwór Artusa”, „Domu Muz”, Centrum Kultury „Zamek Krzyżacki” oraz instytucji „Toruń 2016”. Działalność galeryjną wspierają instytucje samorządu województwa kujawsko-pomorskiego Galeria Sztuki Wozownia, Galeria i Ośrodek Plastycznej Twórczości Dziecka oraz Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” (współprowadzone przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, samorząd województwa kujawsko-pomorskiego oraz samorząd miasta Toruń).

Centrum Kultury „Dwór Artusa” inicjuje i wspiera działalność kulturalną sprzyjającą kreowaniu postaw twórczych oraz powstawaniu różnorodnych form i przejawów aktywności twórczej, w celu zaspokajania potrzeb i aspiracji kulturalnych społeczeństwa. W 2009 roku zorganizowano tam 105 imprez własnych z udziałem około 49.500 widzów, m.in.: „Artus Jazz Festiwal” i „Międzynarodowy Festiwal Gwiazd Forte Piano” oraz Nadzwyczajny Koncert z okazji 199 urodzin Fryderyka Chopina i Marszałkowski Koncert Metropolitalny.

Działalność „Domu Muz” jest nastawiona na zaspokojenie potrzeb i aspiracji kulturalnych mieszkańców miasta. „Dom Muz” organizuje imprezy artystyczne, popularyzuje i prezentuje dokonania amatorskiego ruchu artystycznego, stwarza warunki dla rozwoju kultury, organizuje konkursy i przeglądy, upowszechnia wiedzę o kulturze, sztuce i literaturze. W 2009 roku w „Domu Muz” odbyło się 121 imprez (w tym 21 wystaw). W imprezach uczestniczyło 13.350 osób, wystawy odwiedziło 2.300 osób. W stałych zajęciach udział brało 250 osób.

Centrum Kultury „Zamek Krzyżacki” ma za zadanie kulturalne i turystyczne zagospodarowanie terenu ruin zamku krzyżackiego wraz z otoczeniem, trwałą ochronę powierzonego dziedzictwa kulturowego oraz promocję tego miejsca. W 2009 roku odwiedziło je łącznie 47.633 osób. Centrum Kultury Zamek Krzyżacki realizowało szereg działań mających na celu tworzenie i popularyzację stałej ekspozycji na terenie ruin zamku.

Instytucja kultury „Toruń 2016” została powołana przez Radę Miasta Torunia w 2008 roku w celu kreowania, koordynowania i monitorowania działań związanych ze staraniami Torunia o uzyskanie tytułu Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 roku. W 2009 prowadzono kampanię promocyjną prezentującą Toruń jako kandydata do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury 2016, rozpoczęto również działania aplikacyjne.

Misją Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu jest rozwój, upowszechnianie i promocja sztuki współczesnej. CSW stawia sobie za cel bycie nowoczesnym i prężnie działającym ośrodkiem życia artystycznego. Zadanie to jest realizowane przez tworzenie i zarządzanie regionalną kolekcją sztuki, prowadzenie działalności wystawienniczej, wydawniczej, edukacyjnej, i promocyjnej na rzecz sztuki współczesnej. Instytucja prowadząc swą działalność współpracuje ze środowiskami twórczymi oraz z polskimi i zagranicznymi podmiotami publicznymi i prywatnymi w zakresie rozwoju sztuki współczesnej.

W mieście odbywa się wiele imprez o charakterze międzynarodowym, ogólnopolskim, regionalnym i lokalnym. Są to m.in. Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Kontakt”, Festiwal Muzyki i Sztuki Krajów Bałtyckich Probaltica, Międzynarodowy Ekumeniczny Festiwal Muzyki Chrześcijańskiej „Song of Songs”, Międzynarodowe Spotkania Kapel Ludowych, Międzynarodowy Festiwal Filmowy TOFIFEST, Artus Jazz Festiwal, Toruń Blues Meeting Festival, Międzynarodowy Festiwal Harmonijki Ustnej Harmonica Bridge, Jazz Od Nowa Festiwal, Świętojański Festiwal Organowy, Majowy Buum Poetycki, Akademickie Spotkania Teatrów Alternatywnych KLAMRA, Festiwal Tour de Carillion, Festiwal Sztuki Bilbordowej Art.Moves, Międzynarodowy Festiwal Teatrów Lalek SPOTKANIA, Toruńskie Spotkania Teatrów Jednego Aktora oraz Festiwal

Muzyki Metalowej „Metal w Gotyku”. Kolejny raz rozstrzygnięto plebiscyt pn. Toruńskie Gwiazdy.

Na trwałe do kalendarza imprez odbywających się co roku w Toruniu wpisał się organizowany przez Urząd Miasta Torunia, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Towarzystwo Naukowe w Toruniu - Toruński Festiwal Nauki i Sztuki, popularyzujący naukę i sztukę wśród mieszkańców Torunia i regionu.

Polityka kulturalna miasta była realizowana także poprzez fundusz stypendialny dla osób zajmujących się twórczością artystyczną, upowszechnianiem i ochroną dóbr kultury oraz nagrody w dziedzinie kultury m.in. Nagrodę Artystyczną Miasta Torunia im. Grzegorza Ciechowskiego, która w roku 2009 została wręczona po raz ósmy. Laureatem Nagrody został zespół PUSTKI.

Biblioteki

Biblioteki działające w mieście to m.in.: Biblioteka Główna Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Wojewódzka Biblioteka Publiczna - Książnica Kopernikańska, Ośrodek Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych, Biblioteka Pedagogiczna. Biblioteka Uniwersytecka od 1947 roku otrzymuje egzemplarz obowiązkowy druków wydanych w Polsce.

Biblioteki publiczne

Liczba placówek bibliotecznych (bibliotek, filii i punktów bibliotecznych) w porównaniu do 2008 roku wzrosła o 5. Księgozbiór bibliotek ulegał wahaniom. Od 1990 roku liczba woluminów spadła o 94,2 tys. (tj. o 10,9%). W porównaniu do 2008 roku liczba woluminów spadła o 4,7 tys.

Liczba wypożyczeń ulega wahaniom. W 2009 roku wypożyczono o 17,9 tys. woluminów (tj. o 2,7%) więcej niż w roku poprzednim.

Muzea

W Toruniu działają cztery placówki muzealne: Muzeum Okręgowe (instytucja samorządu miasta), Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej (instytucja samorządu województwa kujawsko-pomorskiego) oraz Muzeum Uniwersyteckie i Muzeum Przyrodnicze Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UMK. Ofertę kulturalną w tym zakresie wzbogacają podmioty prywatne: Żywe Muzeum Piernika, Muzeum Piśmiennictwa i Drukarstwa, Muzeum Pomorskie Armii Krajowej i Wojskowej Służby Polek.

W skład Muzeum Okręgowego wchodzi Ratusz Staromiejski, Kamienica Mieszkańska (Dom Kopernika), Kamienica pod Gwiazdą, Dom Eskenów oraz Muzeum Podróżników im. Tony Halika.

W 2009 roku udostępniono publiczności 34 wystawy czasowe i wydano drukiem 13 pozycji. Ekspozycje Muzeum Okręgowego zwiedziło 242.912 osób. Odbyło się 1.245 projekcji na makiecie Torunia. W ramach prowadzonej działalności oświatowej, popularyzatorskiej oraz naukowo-badawczej przeprowadzono 1.791 lekcji muzealnych, warsztatów i oprowadzeń. W zajęciach muzealnych uczestniczyło 8.633 uczniów. W wernisazach wystaw i innych spotkaniach udział wzięło 20.370 osób.

Tabl. 43. Biblioteki publiczne

Wyszczególnienie	1990	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009
Placówki biblioteczne (stan w dniu 31 XII)	54	44	50	53	44	43	46	43	41	39	44
Liczba ludności na 1 placówkę	3.745	4.633	4.102	3.682	4.644	4.900	4.528	4.818	5.039	5.282	4.198
Księgozbiór (tys.)	863,4	851,4	823,4	812,2	796,8	786,3	774,7	794,3	782,7	773,9	769,2
Czytelnicy zarejestrowani w ciągu roku (tys.)	37,6	41,0	41,5	42,6	41,2	45,1	44,1	37,4	33,3	32,1	31,4
Wypożyczenia w ciągu roku (tys.)	792,2	898,9	876,2	781,8	791,0	895,5	874,7	717,6	650,0	660,0	642,1
Księgozbiór na 1.000 ludności	4.270	4.177	4.014	3.938	3.899	3.732	3.719	3.785	3.788	3.756	3.739
Czytelnicy na 1.000 ludności	186	202	203	206	202	214	212	181	161	156	152
Wypożyczenia na 1.000 ludności	3.915	4.412	4.272	3.791	3.871	4.240	4.198	3.463	3.146	3.206	3.121

Tabl. 44. Muzea, kina

Wyszczególnienie	1990	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009
Muzea (stan w dniu 31 XII)	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3
Zwiedzający muzea i wystawy w tys. - w tym młodzież szkolna	322,7 209,0	213,8 75,3	192,4 92,2	237,9 136,7	198,4 109,3	146,7 73,3	158,2 21,9	137,9 19,2	252,8 x	263,7 41,2
Kina (stan w dniu 31 XII)	7	3	3	3	3	4	2	3	3	3
Seanse	3.454	3.475	3.410	6.912	4.895	4.984	5.017	27.215	25.489	25.628
Widzowie w tys.	214,5	155,8	182,6	165,8	208,1	271,1	249,1	589,1	550,5	666,4

Kina

W latach 1990-2004 roku liczba kin spadła o 5 (tj. o 71,4%) i od tego czasu pozostaje na niezmiennym poziomie.

Liczba miejsc na widowni na 1.000 mieszkańców przewyższa wskaźnik krajowy dla miast (13,8 wobec 10,5), podobnie liczba widzów na 1.000 ludności (3.236 wobec 1.651).

Planetarium

Od 1994 roku działa toruńskie Planetarium im. Władysława Dzięwulskiego. Cieszy się ono dużą frekwencją turystyczną, szczególnie w okresie maj-czerwiec. Poza sezonem turystycznym odwiedzane jest przez uczniów i nauczycieli, ze względu na swoją bogatą ofertę edukacyjną, wspomagającą nauczanie przedmiotów przyrodniczych. Od lipca 2005 roku udostępniona zwiedzającym jest Sala Orbitorium, w której można sterować urządzeniami sondy kosmicznej Cassini, tylko o połowę mniejszej od oryginalnej, która cały czas pracuje na orbicie Saturna. Na zawieszonych ekranach można wyświetlić krótkie animacje komputerowe i prześledzić losy innych misji kosmicznych oraz poznać bliżej planety Układu Słonecznego. W 2009 roku w seansach Planetarium uczestniczyło 186.082 osoby.

MIEJSCA NOCLEGOWE

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.
3. Do obiektów noclegowych turystyki zaliczono: hotele i inne obiekty wykorzystywane dla turystyki.
4. Dane o obiektach i miejscach noclegowych wykazano według stanu w dniu 31 XII. Dotyczą miejsc całorocznych i sezonowych.

Obiekty i miejsca noclegowe

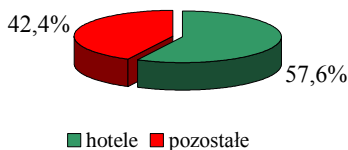
Liczba obiektów noclegowych turystyki wzrosła w 2009 o 3, tj. 10%. Wzrosła również wyraźnie (o 381, tj. 17,4%) liczba miejsc noclegowych osiągając wartość najwyższą od 1990 roku. Udział miejsc całorocznych wynosi 94,2% ogółu miejsc noclegowych.

Liczba korzystających z noclegów była w 2009 roku niższa niż w roku poprzednim o 7,3 tys., tj. 4,1%.

Tabl. 45. Obiekty noclegowe turystyki

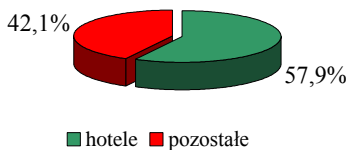
Lata	Obiekty (stan w dniu 31 XII)	Miejsca noclegowe ogółem	Miejsca noclegowe całoroczne	Korzystający z noclegów w tys.
1990	16	1.666	1.006	85,6
1992	14	1.330	728	70,9
1994	14	1.507	750	78,0
1996	19	2.048	1.291	84,4
1998	29	2.122	1.312	116,3
2000	20	1.746	1.094	107,4
2002	26	1.729	1.322	124,7
2004	29	1.775	1.606	138,0
2005	30	2.094	1.920	159,8
2006	30	2.108	1.930	158,8
2007	30	2.157	1.984	175,9
2008	30	2.189	2.033	176,8
2009	33	2.570	2.420	169,5

Rys. 24. Obiekty noclegowe turystyki
Stan w dniu 31 XII 2009r.

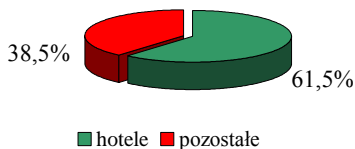
W strukturze bazy noclegowej dominowały hotele stanowiące 57,6% liczby obiektów ogółem.

Rys. 25. Miejsca noclegowe turystyki - ogółem
Stan w dniu 31 XII 2009r.

Udział miejsc noclegowych w hotelach, w ogólnej liczbie miejsc noclegowych wyniósł 57,9%. Natomiast w przypadku miejsc noclegowych całorocznych hotele miały 61,5% udziału.

Rys. 26. Miejsca noclegowe turystyki - całoroczne
Stan w dniu 31 XII 2009r.

W 2009 roku najczęściej turystów skorzystało z noclegów w hotelach - 73,6%. Wskaźnik ten był jeszcze wyższy dla turystów zagranicznych - 85,2%.

SPORT I REKREACJA

W mieście funkcjonują instytucje i stowarzyszenia oraz kluby sportowe statutowo zajmujące się rekreacją, kulturą fizyczną i sportem.

Potencjał sportowy Torunia to blisko 200 organizacji sportowych. Miasto wspiera 120 stowarzyszeń, reprezentowanych w 47 dyscyplinach przez niemal 4.000 zawodników. W 2009 roku Toruń zajął 17 miejsce na 844 gminy oraz 17 miejsce na 365 powiaty w klasyfikacji opracowanej przez Ministerstwo Sportu obejmującej współzawodnictwo dzieci i młodzieży w czterech kategoriach wiekowych.

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, którego podstawowym zadaniem jest prowadzenie działalności i świadczenie usług w zakresie upowszechniania sportu, turystyki i rekreacji, zarządza m.in.: sztucznym lodowiskiem „Tor-Tor” pełniącym również rolę hali widowiskowo-sportowej; lekkoatletyczno-piłkarskim Stadionem Miejskim im. Grzegorza Duneckiego; stadionem do hokeja na trawie z nawierzchnią syntetyczną; skate-parkiem; halą sportową „Olimpijczyk”; campin-giem „Tramp”; krytą pływalnią; Mini Aquaparkiem oraz dwoma centrami sportowo-rekreacyjnymi z boiskami wybudowanymi w ramach programu „Moje Boisko - Orlik 2012”.

3 maja 2009 roku otwarto kolejny obiekt - uznawany za najnowocześniejszy na świecie stadion żużlowy - Motoarena Toruń im. Mariana Rosego. W październiku 2009 roku ogłoszono, że Toruń i Motoarena będą przez kolejne pięć lat (2010-2014) gospodarzem jednego z turniejów z cyklu Grand Prix.

MOSiR jest również organizatorem lodowiska sezonowego na Rynku Nowomiejskim zapewniając atrakcyjną formę spędzania wolnego czasu dla mieszkańców, w szczególności dzieci i młodzieży w okresie ferii zimowych. Od 2008 roku Ośrodek organizuje dodatkowe lodowisko sezonowe przy Zespole Szkół Nr 16 (ul. Dziewulskiego).

W 2009 roku 216 zawodników, 16 szkoleniowców i 7 działaczy sportowych zostało uhonorowanych przez Prezydenta Miasta Torunia dyplomami, gratyfikacjami finansowymi i nagrodami rzeczowymi za wysokie osiągnięcia sportowe. Ponad 50 zawodników otrzymało stypendia sportowe, dzięki czemu szczególnie uzdolnieni młodzi sportowcy uprawiający różnorodne dyscypliny mogą kontynuować karierę zawodniczą.

W mieście odbyło się wiele wydarzeń popularyzujących sport - imprez sportowych oraz rekreacyjnych o charakterze międzynarodowym i ogólnopolskim. Najważniejsze z nich to: Mistrzostwa Świata Dywizji I Seniorów w Hokeju na Lodzie, XIX Mistrzostwa Świata w lataniu precyzyjnym, XIV Letnie Światowe Igrzyska Polonijne, Klubowy Puchar Europy na Żużlu, Grand Prix Juniorów w Łyżwiarstwie Figurowym, Maraton Metropolii Toruń-Bydgoszcz, Międzynarodowy Turniej Bokserski im. Zygmunta Krygiera, IX Międzynarodowy Turniej Miast w Piłce Nożnej Juniorów im. Konrada Kamińskiego, VIII Międzynarodowe Zawody w Łyżwiarstwie Figurowym „Gam Nestle Nesquik Cup”, XLV Długodystansowe Regaty Żeglarskie Związku Miast Nadwiślańskich Toruń - Bydgoszcz.

ZMIANY STRUKTURALNE W GOSPODARCE

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu.
2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

Stan i struktura podmiotów gospodarki narodowej

Liczba podmiotów działających w mieście wzrosła od 1993 roku o 9.552 (tj. o 71,7%).

W strukturze podmiotów gospodarki narodowej według szczególnej formy prawnej, największy udział mają niezmiennie zakłady osób fizycznych - 72,3%, na drugim miejscu znajdują się spółki cywilne - 8,5%.

Od 1993 roku największy bezwzględny przyrost liczby podmiotów wystąpił wśród zakładów osób fizycznych - o 5.872 (tj. o 55,0%) i spółek z ograniczoną odpowiedzialnością - o 1.150 (tj. o 169,9%). Na odnotowanie zasługuje również fakt wysokiej dynamiki wzrostu organizacji społecznych, związków zawodowych i komunalnych jednostek organizacyjnych.

W roku 2009 w stosunku do roku poprzedniego nastąpił spadek liczby podmiotów ogółem o 2.586 (tj. o 10,2%).

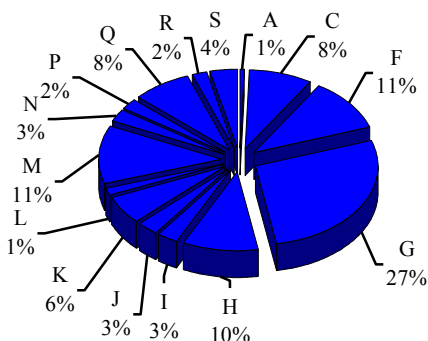
W porównaniu do 1993 roku największy bezwzględny przyrost liczby zakładów osób fizycznych nastąpił w sekcji obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej - o 2.352 (tj. o 252,6%) oraz sekcji budownictwo o 1.112 jednostek (tj. o 116,1%).

Dane za 2009 rok, dotyczące zakładów osób fizycznych, przedstawione są wg nowej klasyfikacji - PKD 2007. W związku z tym brak możliwości porównania danych, w szczególności dla klas H, L, S oraz nowo wydzielonych J, M, N, R.

Wśród zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą dominują firmy działające w sekcji Handel hurtowy i detaliczny; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle. Ich udział spadł jednak z 48,5% w 1993 roku do 27,5% w 2009 roku.

Rys. 27. Zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wg sekcji PKD

Stan w dniu 31 XII 2009r.

Tabl. 46. Podmioty gospodarki narodowej według szczególnej formy prawnej

Wyszczególnienie	1993	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009
Ogółem	13.326	13.856	16.458	19.868	22.836	25.361	25.619	25.247	25.328	25.464	22.878
Spółki akcyjne	31	39	55	73	86	93	89	85	86	83	85
Spółki z o.o.	677	755	858	999	1.204	1.371	1.467	1.612	1.709	1.722	1.827
Spółki cywilne	1.405	1.515	1.618	1.926	2.222	2.006	1.951	1.928	1.945	1.916	1.938
Przedsiębiorstwa państwowe	44	39	30	18	15	6	5	4	3	1	-
Państwowe jednostki organizacyjne	118	85	67	71	64	56	38	36	35	29	26
Samorządowe jednostki organizacyjne	33	69	94	97	151	151	233	228	230	222	222
Spółdzielnie	110	111	106	110	114	111	113	110	107	101	99
Fundacje	34	41	45	48	54	65	92	107	116	118	138
Kościół katolicki	26	30	34	36	38	41	42	43	44	46	46
Stowarzyszenia	92	125	168	242	315	387	437	496	531	557	579
Związki zawodowe	17	32	88	114	146	176	183	193	193	190	182
Samorząd gospodarczy i zawodowy	19	19	18	20	21	21	21	21	21	21	19
Bez szczególnej formy prawnej w tym	10.678	10.947	13.214	15.971	18.151	20.027	20.008	19.382	19.233	19.340	16.552
- zakłady osób fizycznych	10.671	10.942	13.200	15.967	18.146	20.016	19.999	19.373	19.224	19.331	16.543
Pozostałe	42	49	63	143	271	850	940	1.002	1.075	1.118	1.165

Tabl. 47. Zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności

Sekcje PKD*		1993	1996	1999	2002	2003	2004	2006	2007	2008	2009
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	36	47	53	94	115	111	126	129	134	89
C	Przetwórstwo przemysłowe	1.306	1.368	1.625	1.878	1.906	1.846	1.702	1.678	1.668	1.376
F	Budownictwo	958	1.212	1.845	2.038	2.037	1.992	1.943	2.015	2.070	1.779
G	Handel ...; naprawa pojazdów ...	5.172	5.533	6.254	6.944	7.063	6.804	6.426	6.221	6.070	4.552
H	Transport i gospodarka magazynowa	1.164	1.435	1.780	1.984	2.031	1.966	1.913	1.893	1.893	1.639
I	Działalność zw. z zakwaterowaniem ...	321	327	440	587	635	636	619	617	601	478
J	Informacja i komunikacja										452
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	49	210	731	1.030	1.093	1.068	1.010	1.029	1.073	969
L	Działaln. zw. z obsł. rynku nieruchomości	931	1.936	2.475	3.244	3.361	3.294	3.307	3.241	3.283	217
M	Działaln. profesjonalna, naukowa i techn.										1.954
N	Działaln. w zakr. usług administrowania ...										423
P	Edukacja	58	133	263	296	322	316	324	321	336	375
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	333	475	883	1.035	1.031	1.061	1.100	1.167	1.247	1.278
R	Działaln. zw. z kulturą, rozrywką i rekreacją										308
S	Pozostała działalność usługowa	343	520	756	882	918	895	892	900	945	609
Ogółem		10.671	13.200	15.967	18.146	20.016	20.519	19.373	19.224	19.331	16.543

* nazewnictwo wg PKD 2007, dane do roku 2008 wg wcześniejszych klasyfikacji

BEZPIECZEŃSTWO

1. Tablice działu opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu oraz Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej i Komendy Rejonowej Policji.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą miasta Torunia.

Požary

W 2009 roku zanotowano 783 pożary. Zdecydowana ich większość, bo aż 502 to pożary śmietników i traw. Kolejna grupa obiektów, w których powstawały pożary to obiekty mieszkalne - było ich 123. Pożary w lasach występowały 35 razy, a pożary środków transportu w 43 przypadkach. Główne przyczyny pożarów w obiektach mieszkalnych to: wady urządzeń elektrycznych i nieprawidłowa eksploatacja urządzeń grzewczych na paliwo stałe.

Największy pożar w 2009 roku powstał w dniu 18 października 2009 roku w budynku mieszkalnym wielorodzinnym przy ul. Kopernika 41. W działaniach ratowniczo-gaśniczych łącznie brało udział 14 zastępów PSP (38 strażaków) i 2 zastępy OSP (12 strażaków).

Działania związane z usuwaniem miejscowych zagrożeń

W 2009 roku działania podejmowane przez jednostki Państwowej Straży Pożarnej w Toruniu związane z usuwaniem miejscowych zagrożeń były prowadzone w takich obiektach, jak: obiekty użyteczności publicznej, obiekty mieszkalne, środki transportu i inne (np. usunięcie zagrażających drzew).

Główne przyczyny miejscowych zagrożeń to niezachowanie zasad bezpieczeństwa ruchu środków transportu; nietypowe zachowania się zwierząt, owadów i ptaków stwarzające zagrożenie; silne wiatry, opady atmosferyczne; celowe i nieumyślne działanie człowieka.

Przestępczość

W roku 2008 stwierdzono 10.556 przestępstwa, wobec 10.384 w roku poprzednim tj. więcej o 172 przestępstwa (1,7%). W prezentowanym okresie struktura przestępstw wyraźnie się zmieniła. Przestępczość gospodarcza ewoluowała od dominujących wcześniej wyłudzeń towarów w kierunku wyłudzeń i przywłaszczeń pieniędzy. Nastąpił także wzrost liczby przestępstw dokonywanych przez internet, przeciwko prawom własności przemysłowej i przeciwko prawom autorskim. Spadła natomiast przestępczość w sektorze bankowym oraz ilość przestępstw pracowniczych. Zmiany w prawie spowodowały wielokrotnie nie liczby przestępstw drogowych.

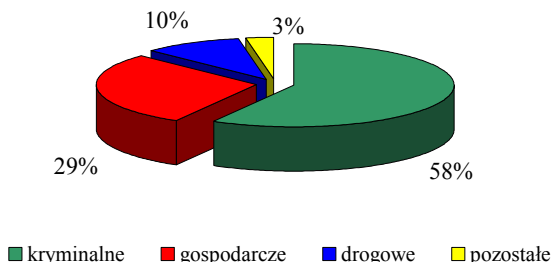
Tabl. 48. Przyczyny powstawania pożarów

Wyszczególnienie	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2003	2005	2007	2008	2009
Ogółem pożarów w tym:	58	600	375	545	624	698	854	934	775	764	783
- nieostrożność dorosłych z otw. ogniem	15	13	6	21	13	11	11	10	14	9	7
- niesprawność i wady środków transportu	1	14	10	13	13	13	13	16	14	15	11
- wady urządzeń grzewczych	1	23	24	10	11	6	4	8	24	13	9
- podpalenia	4	33	17	14	11	12	12	18	42	27	30
- wady urządzeń elektrycznych	2	29	21	12	17	28	28	33	24	18	23
- inne przyczyny	25	358	143	415	394	474	651	773	567	606	597
- nieustalone	10	130	154	60	145	127	126	76	94	76	106

Tabl. 49. Przestępczość

Wyszczególnienie	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009
Przestępstwa stwierdzone w tym o charakterze	8.491	8.190	9.538	10.133	11.130	13.993	15.089	15.433	12.753	12.413	10.384	10.556
- kryminalnym	7.518	7.021	8.384	8.613	9.920	12.026	11.636	12.241	6.463	7.721	6.620	6.172
- gospodarczym	728	875	873	1.002	703	1.374	1.825	2.202	1.989	3.614	2.500	3.031
- drogowo	166	130	124	140	149	90	84	224	230	751	928	1.056
Wskaźnik wykrywalności	47,2%	49,3%	49,6%	53,6%	48,7%	49,1%	51,3%	51,7%	52,8%	60,7%	61,1%	63,3%

Rys. 28. Struktura stwierdzonych przestępstw
Stan w dniu 31 XII 2009r.

Wypadki drogowe

W 2009 roku zanotowano niższą z poprzednim okresem ilość zdarzeń drogowych. Tendencje spadkowe w ilości zaistniałych zdarzeń to rezultat przeprowadzenia wielu akcji prewencyjnych, kontrolnych, oddziaływania na uczestników ruchu w miejscach szczególnie niebezpiecznych, zagrożonych pod względem wypadków i kolizji.

Tabl. 50. Sytuacja na drogach

Wyszczególnienie	Rejon Toruń					Toruń		
	1992	1998	2004	2007	2008	2007	2008	2009
Wypadki	354	250	406	230	232	110	122	102
Zabici	49	46	46	54	36	12	15	11
Ranni	467	313	500	321	283	129	157	111

FINANSE MIASTA

Rok 2009 był szczególnie trudnym okresem dla finansów jednostek samorządu terytorialnego. Skutki światowego kryzysu ekonomiczno-finansowego zauważalne w Polsce od II półrocza 2008 roku przełożyły się na możliwość pozyskiwania dochodów

przez budżet państwa i budżety miast od początku roku 2009. W budżecie miasta Torunia, tendencje spadku tempa części dochodów - przede wszystkim z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych i opłaty skarbowej - widoczne były już w IV kwartale 2008 roku. Powyższe realia finansowe były przyczyną, dla której od początku roku 2009 wszystkie jednostki organizacyjne gminy zostały zobligowane do podjęcia działań oszczędnościowych w zakresie realizowanych przez nie zadań oraz wzmoczonych działań na rzecz pozyskiwania dochodów. Konsekwentna polityka efektywnego gospodarowania środkami pieniężnymi pozwoliła na uzyskanie na koniec 2009 roku dodatkowych oszczędności w wydatkach. Wypracowane w ten sposób oszczędności pozwoliły na pokrycie niewykonanych dochodów, a także na zmniejszenie planowanego poziomu deficytu. W trakcie roku budżet został zmieniony sześcioma uchwałami Rady Miasta Torunia i jednocześnie zarządzeniami Prezydenta Miasta Torunia. W efekcie wprowadzonych zmian plan na koniec 2009 roku przedstawiał się następująco:

- dochody ogółem	747.304.271 zł,
- wydatki ogółem	823.554.271 zł,
w tym wydatki majątkowe	257.337.352 zł,
- deficyt budżetowy	76.250.000 zł.

Tabl. 51. Wykonanie budżetów miasta w latach 2002-2009
(w tys. zł)

Lata	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	w tym majątkowe	Deficyt/nadwyżka	Deficyt planowany na początku roku
2002	409.311	447.774	57.553	-38.463	-57.150
2003	396.359	428.321	55.587	-31.962	-55.714
2004	457.445	474.444	86.012	-16.999	-42.229
2005	515.828	544.875	135.953	-29.047	-49.200
2006	574.771	620.064	182.977	-45.293	-62.700
2007	688.841	676.644	213.914	12.197	-33.500
2008	713.861	760.444	242.428	-46.583	-75.450
2009	734.928	802.229	254.825	-67.301	-78.450

Zadłużenie miasta wg stanu na dzień 31.12.2009 r. wyniosło 396.939 tys. zł. W trakcie roku przeznaczono na spłatę zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek zaciągniętych w latach poprzednich kwotę 60.216 tys. zł.

Tabl. 52. Zadłużenie miasta w latach 2002-2009
(w tys. zł)

Lata	Dochody ogółem	Zadłużenie na koniec roku	Wskaźnik zadłużenia
2002	409.311	188.706	46,1%
2003	396.359	216.814	54,7%
2004	457.445	235.534	51,5%
2005	515.828	236.750	45,9%
2006	574.771	290.463	50,5%
2007	688.841	308.437	44,8%
2008	713.861	340.380	47,7%
2009	734.928	396.939	54,0%

Wykonanie planu dochodów budżetu miasta

Plan dochodów budżetu miasta na rok 2009 został ustalony na poziomie 776.827 tys. zł, a następnie w trakcie roku zmniejszony o 29.523 tys. zł do kwoty 747.304 tys. zł. W trakcie roku podjęto działania mające na celu pozyskanie zewnętrznych środków, które będą dochodem budżetu miasta w kolejnych latach. Działania te to przede wszystkim prace nad przygotowaniem i złożeniem kompletnych oraz poprawnych wniosków aplikacyjnych do poszczególnych dysponentów środków z funduszy UE. Wnioski aplikacyjne opracowane dla 20 projektów opiewają na łączną kwotę dofinansowania 932.119 tys. zł.

Plan dochodów budżetu miasta na rok 2009 został wykonany na poziomie 99,2% planu w ramach zadań własnych i 89,5% w ramach zadań zleconych z zakresu administracji rządowej.

Niższe od założonych wpływy z udziałów w podatkach PIT i CIT oraz sprzedaży nieruchomości komunalnych były skutkiem światowego kryzysu gospodarczego i związanego z tym wzrostu bezrobocia oraz dekonunktury na rynku obrotu nieruchomościami. Na niższe wpływy z podatku PIT wpłynęły także zmiany w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych zwiększające progi podatkowe i wprowadzające jeden próg podatkowy wg stawki 32% w miejsce dotychczasowych 30% i 40%.

Wykonanie planu wydatków budżetu miasta

Plan wydatków budżetu miasta na rok 2009 został ustalony na poziomie 802.229 tys. zł. Wykonanie planu w tym zakresie wyniosło 97,4%.

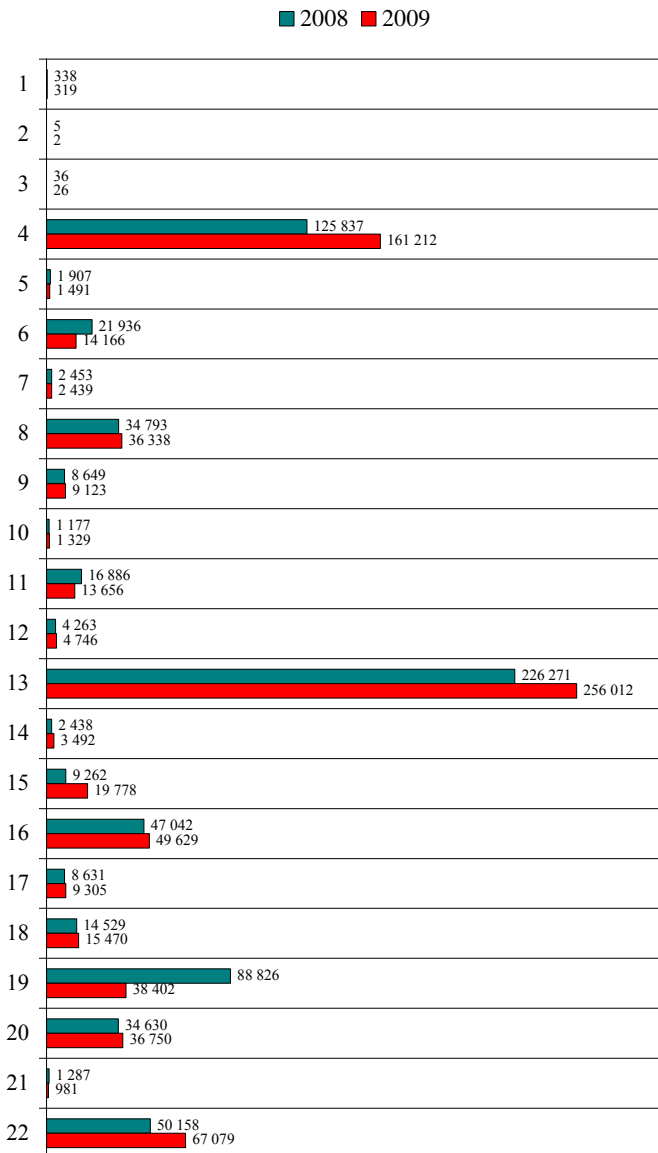
Plan wydatków budżetu miasta na rok 2009 w zakresie wydatków zadań własnych, został ustalony na poziomie 802.229 tys. zł. Wykonanie planu wyniosło 741.744 tys. zł (w tym: 228.093 tys. zł - wynagrodzenia, 258.866 tys. zł - pozostałe wydatki bieżące, 254.785 tys. zł - inwestycje), tj. 98,1%.

Plan wydatków budżetu miasta na rok 2009 w zakresie wydatków zadań własnych - wydatki bieżące, został ustalony na poziomie 269.036 tys. zł. Wykonanie planu wyniosło 258.866 tys. zł, tj. 96,2%.

Tabl. 53. Wydatki zadań własnych budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2008 i 2009 (tys. zł)

Lp.	Dział klasyfikacji budżetowej	2008	2009	Wzrost /spadek
1	Rolnictwo i łowiectwo	338.084	318.859	94,3%
2	Leśnictwo	5.000	1.789	35,8%
3	Górnictwo i kopalnictwo	35.546	26.000	73,1%
4	Transport i łączność	125.836.789	161.212.343	128,1%
5	Turystyka	1.907.227	1.491.222	78,2%
6	Gospodarka mieszkaniowa	21.936.351	14.166.432	64,6%
7	Działalność usługowa	2.453.470	2.439.080	99,4%
8	Administracja publiczna	34.793.444	36.338.086	104,4%
9	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	8.648.567	9.122.688	105,5%
10	Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	1.177.294	1.329.274	112,9%
11	Obsługa długu publicznego	16.886.034	13.656.073	80,9%
12	Różne rozliczenia	4.262.903	4.746.085	111,3%
13	Oświata i wychowanie	226.271.467	256.011.549	113,1%
14	Szkolnictwo wyższe	2.438.000	3.491.500	143,2%
15	Ochrona zdrowia	9.262.143	19.778.042	213,5%
16	Pomoc społeczna	47.042.350	49.628.951	105,5%
17	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	8.631.152	9.305.151	107,8%
18	Edukacyjna opieka wychowawcza	14.528.622	15.470.405	106,5%
19	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	88.826.449	38.401.742	43,2%
20	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	34.629.618	36.749.897	106,1%
21	Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	1.286.911	980.964	76,2%
22	Kultura fizyczna i sport	50.157.825	67.078.604	133,7%

Rys. 29. Wydatki zadań własnych budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2008 i 2009 (mln zł)

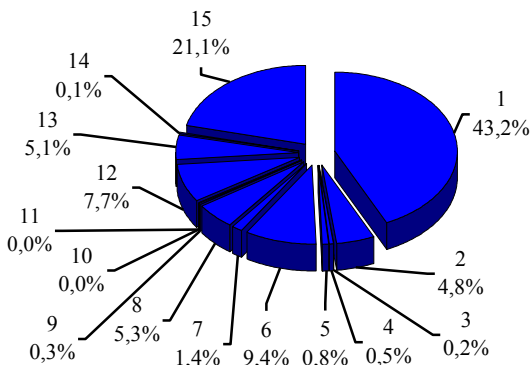

Tabl. 54. Wydatki majątkowe własne budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2008 i 2009 (tys. zł)

Lp.	Dział klasyfikacji budżetowej	2008	2009	Wzrost /spadek
1	Transport i łączność	73.535.127	109.974.389	149,6%
2	Gospodarka mieszkaniowa	20.718.627	12.164.796	58,7%
3	Działalność usługowa	946.967	617.947	65,3%
4	Administracja publiczna	1.732.574	1.374.095	79,3%
5	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	2.314.816	1.963.362	84,8%
6	Oświata i wychowanie	9.982.301	23.944.084	239,9%
7	Szkolnictwo wyższe	2.438.000	3.491.500	143,2%
8	Ochrona zdrowia	3.088.062	13.451.871	435,6%
9	Pomoc społeczna	898.163	658.111	73,3%
10	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	1.319.390	96.448	7,3%
11	Edukacyjna opieka wychowawcza	99.888	48.499	48,6%
12	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	70.286.046	19.748.071	28,1%
13	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	12.041.840	13.103.266	108,8%
14	Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	559.997	309.999	55,4%
15	Kultura fizyczna i sport	42.445.567	53.878.696	126,9%

Rys. 30. Wydatki majątkowe własne budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej w 2009 roku

Pierwotnie ustalony plan wydatków majątkowych własnych w kwocie 298.120 tys. zł zmniejszono w trakcie roku o 40.823 tys. zł do kwoty 257.297 tys. zł. Plan wydatków inwestycyjnych wykonano ostatecznie w kwocie 254.785 tys. zł, tj. w 99,0%. Niewydatkowana kwota 2.512 tys. zł stanowi oszczędności podczas realizacji 11 ze 134 zadań inwestycyjnych i jednej niewykorzystanej dotacji.

Na wydatki majątkowe własne w roku 2009 składały się:

- zadania inwestycyjne: 242.285 tys. zł,
- zakupy inwestycyjne: 3.431 tys. zł,
- zakup udziałów spółki TTBS sp. z o.o.: 2.000 tys. zł,
- zakup udziałów spółki Targi Toruńskie sp. z o.o.: 3.000 tys. zł,
- zakup udziałów spółki Toruńskie Wodociągi sp. z o.o.: 4.069 tys. zł.

Realizacja 26 zadań inwestycyjnych i remontowych na łączną kwotę 29.034 tys. zł, zaplanowanych do wykonania w roku 2009, kontynuowana będzie w roku 2010 ze środków ujętych w wykazie wydatków, które nie wygasają z upływem roku 2009.

Plan dochodów i wydatków zadań zleconych z zakresu administracji rządowej został ustalony na poziomie 67.579 tys. zł. Wykonanie planu w tym zakresie wyniosło 60.485 tys. zł, tj. 89,5% .

Szczegółowe informacje dotyczące finansów miasta są dostępne pod adresem: <http://bip.torun.pl/cms.php?Kod=122>.

ŚRODKI UNIJNE

Gmina Miasta Toruń jako jednostka samorządu terytorialnego intensywnie wykorzystuje środki funduszy unijnych w celu szybszego rozwoju miasta i podniesienia poziomu oraz jakości życia mieszkańców.

Należy zauważyć, że już w okresie przedakcesyjnym Gmina Miasta Toruń skutecznie korzystała z dofinansowania ze środków unijnych. Dzięki Funduszowi Spójności zrealizowała dwa duże projekty: „Gospodarka odpadami komunalnymi w Toruniu” i „Gospodarka wodno-ściekowa na terenie miasta Torunia”. Wartość całkowita tych inwestycji to 428,6 mln zł - z czego ze środków Unii Europejskiej pozyskano 205,1 mln zł. Wykorzystane zostały również środki funduszu PHARE na realizację projektów społecznych: „Reintegracja zawodowa i społeczna osób bezrobotnych - zagrożonych wykluczeniem społecznym realizowana w Centrum Integracji Społecznej w Toruniu - CISTOR” i „DYNAMICZNE PRZYGOTOWANIE 70 MŁODYCH OSÓB BEZROBOTNYCH Z POWIATU GRODZKIEGO TORUNIA ORAZ POWIATU ZIEMSKIEGO I GRODZKIEGO WŁOCŁAWKA DO WEJŚCIA NA RYNEK PRACY - SPRINTERZY”.

W okresie programowania 2004-2006 Gmina Miasta Toruń oraz jej jednostki organizacyjne pozyskiwały fundusze równie intensywnie na projekty infrastrukturalne, jak i społeczne. W ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego i Sektorowego Programu Operacyjnego Transport zrealizowano inwestycje infrastrukturalne o łącznej wartości 163,6 mln zł, przy dofinansowaniu na poziomie 101,7 mln zł. Natomiast dzięki środkom finansowym ZPORR i Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich zostały zrealizowane projekty społeczne o łącznej wartości 17,9 mln zł (przy dofinansowaniu w wysokości 14,5 mln zł). Zrealizowano także dwa projekty w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, jeden w ramach programu INTERREG III B oraz trzy dzięki Mechanizmowi Finansowemu Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Tabl. 55. Projekty europejskie okresu programowania 2004-2006

Program operacyjny	Liczba projektów	Koszt całkowity projektów w tys. zł	Dofinansowanie projektów w tys. zł
ZPORR	16	124.030,7	75.664,9
SPOT	3	43.622,0	30.088,2
SPO WKP	2	14.398,7	10.000,0
SPO RZL	18	13.893,7	10.557,3
INTERREG III B	1	218,8	149,5
EOG	3	6.248,5	4.544,8
Razem	43	202.412,5	131.004,7

W omawianym okresie programowania Gmina Miasta Toruń i jej jednostki organizacyjne zrealizowały w ramach funduszy unijnych i innych źródeł zewnętrznych łącznie 43 projekty - ich średnie dofinansowanie stanowiło 65% kosztów tych inwestycji i przedsięwzięć.

W okresie programowania 2007-2013 Polska jest największym beneficjentem europejskiej polityki spójności. W celu podniesienia swojej atrakcyjności, jako miejsca dla inwestowania, życia i pracy, Toruń stara się pozyskać środki na realizację inwestycji zarówno o charakterze infrastrukturalnym, jak i społecznym m.in. z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

W obecnym okresie programowania do końca 2009 roku podpisano łącznie 29 umów o dofinansowanie projektów. W omawianym roku podpisano 19 umów o łącznej wartości całkowitej 290,7 mln zł i dofinansowaniu z funduszy europejskich w wysokości 141,6 mln zł, w tym 6 dla projektów infrastrukturalnych:

- „Gospodarka wodno-ściekowa na terenie aglomeracji Toruń - II etap” (POIiŚ),
- „Budowa i przebudowa głównego szkieletowego układu drogowego miasta Torunia. Zadanie I: Budowa i przebudowa Trasy Staromostowej w głównym szkieletowym układzie drogowym miasta na kierunku północ-południe na odcinku od ul. Polnej do granicy miasta” (RPO WK-P),
- „Zakup sprzętu i aparatury medycznej jako podstawowy element realizacji celów polityki jakości” (RPO WK-P),
- „Zwiększenie kapitału poręczycielskiego TFPK sp. z o.o. - szansą rozwoju sektora MŚP w regionie” (RPO WK-P),
- „Koncepcja programowo-przestrzenna terenów położonych przy ulicach: Grudziądzka, Polna Ugory” (POIG),
- „Koncepcja programowo-przestrzenna dla terenów inwestycyjnych Grębocin nad Strugą” (POIG)

oraz 13 dla projektów społecznych.

Dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej pozyskane w 2009 roku w przeliczeniu na jednego mieszkańca Torunia wyniosło 733 zł.

Tabl. 56. Projekty europejskie okresu programowania 2007-2013

Program operacyjny	Liczba projektów*	Koszt całkowity projektów w tys. zł	Dofinansowanie projektów w tys. zł
POIiŚ	1	237.300,7	99.414,9
RPO WK-P	3	31.502,5	20.694,1
POIG	2	483,7	333,6
POKL	23	27.061,4	26.583,3
Razem	29	296.348,3	147.025,9

* liczba podpisanych umów o dofinansowanie do końca 2009r.

Na uwagę zasługuje również fakt, iż w sierpniu 2009 roku, starając się pozyskać fundusze na rewitalizację zdegradowanych dzielnic Torunia, Rada Miasta Torunia uchwaliła Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Torunia na lata 2007-2015. W dokumencie tym zostały ujęte projekty rekomendowane do współfinansowania ze środków europejskich w ramach Działania 7.1 Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Przedsięwzięcia z tego zakresu mają na celu odbudowę więzi społecznych na obszarach problemowych i przywrócenie ładu przestrzennego poprzez kompleksową rewitalizację zdegradowanych obszarów miejskich. Główny nacisk położony został na podnoszenie wartości substancji miejskiej i nadawanie jej funkcji gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, społecznych i kulturalnych. Uzupełnieniem tych działań są również inwestycje w zakresie tkanki mieszkaniowej. W ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Torunia wyznaczono dwa obszary do wsparcia - Stare Miasto i Bydgoskie Przedmieście. Ujęto w nim aż 113 projektów - 87 z nich znalazło się na liście podstawowej, natomiast 26 na rezerwowej. Na realizację tych projektów Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego przeznaczył dla Torunia ponad 39,2 mln zł.

Szczegółowe informacje dotyczące wykorzystania przez Gminę środków pochodzących z funduszy unijnych znajdują się w Internecie pod adresem: <http://www.torun.pl/portal/index.php?strona=wlunia>.

SPIS TREŚCI

WARUNKI NATURALNE	3
STAN I OCHRONA ŚRODOWISKA	4
LUDNOŚĆ	9
RYNEK PRACY	15
INFRASTRUKTURA	20
A. WODOCIĄGI I KANALIZACJA	20
B. ZAOPATRZENIE W GAZ	25
C. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ	25
D. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ CIEPLNĄ	25
E. KOMUNIKACJA MIEJSKA	26
F. ODPADY	27
G. TRANSPORT	28
MIESZKANIA	30
PRZEMYSŁ	35
BUDOWNICTWO	38
FINANSE PRZEDSIĘBIORSTW	40
EDUKACJA I WYCHOWANIE	44
A. DANE ZBIORCZE	44
B. SZKOLNICTWO OGÓLNOKSZTAŁCĄCE	46
C. SZKOLNICTWO ZAWODOWE	51
D. SZKOLNICTWO WYŻSZE	52
E. WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE	52
OCHRONA ZDROWIA	54
POMOC SPOŁECZNA	61
KULTURA	63
MIEJSCA NOCLEGOWE	68
SPORT I REKREACJA	70
ZMIANY STRUKTURALNE W GOSPODARCE	71
BEZPIECZEŃSTWO	74
FINANSE MIASTA	77
ŚRODKI UNIJNE	83

SPIS TABLIC

Tabl. 1. Dane meteorologiczne	3
Tabl. 2. Wyniki badań monitoringowych wód podziemnych w 2007 roku	5
Tabl. 3. Roczna emisja zanieczyszczeń powietrza na terenie Torunia (Mg/rok)	6
Tabl. 4. Wyniki monitoringu hałasu na ulicach Torunia w 2009 roku	7
Tabl. 5. Ludność	9
Tabl. 6. Ludność według wieku	11
Tabl. 7. Ludność według ekonomicznych grup wieku	12
Tabl. 8. Ruch naturalny ludności	14
Tabl. 9. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD	16
Tabl. 10. Bezrobotni	18
Tabl. 11. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna	20
Tabl. 12. Awarie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	21
Tabl. 13. Produkcja wody	22
Tabl. 14. Ścieki odprowadzone według grup dostawców	23
Tabl. 15. Sieć gazowa, odbiory i zużycie gazu sieciowego w gospodarstwach domowych	24
Tabl. 16. Odbiory i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych	24
Tabl. 17. Komunikacja miejska	24
Tabl. 18. Selektywna zbiórka nieczystości	27
Tabl. 19. Sieć drogowo-uliczna	28
Tabl. 20. Zasoby mieszkaniowe zamieszkane	31
Tabl. 21. Mieszkania oddane do użytku według inwestorów	32
Tabl. 22. Zasoby komunalne	34
Tabl. 23. Przemysł: produkcja sprzedana, zatrudnienie i wynagrodzenia	35
Tabl. 24. Przetwórstwo przemysłowe: produkcja sprzedana, zatrudnienie i wynagrodzenia	36
Tabl. 25. Produkcja budowlano-montażowa, zatrudnienie i wynagrodzenia w budownictwie	38
Tabl. 26. Przychody, koszty i wyniki finansowe przedsiębiorstw wg sekcji PKD	41
Tabl. 27. Majątek obrotowy i zobowiązania przedsiębiorstw	42
Tabl. 28. Szkolnictwo ogólnokształcące, zawodowe i wyższe - szkoły, uczniowie i studenci, absolwenci	47
Tabl. 29. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych)	48
Tabl. 30. Gimnazja dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych)	48

Tabl. 31.	Licea ogólnokształcące dla młodzieży (bez specjalnych)	49
Tabl. 32.	Szkoły zawodowe dla młodzieży	50
Tabl. 33.	Studenci i absolwenci szkół wyższych	53
Tabl. 34.	Nauczyciele akademicy pełnozatrudnieni UMK	53
Tabl. 35.	Personel służby zdrowia	55
Tabl. 36.	Apteki	55
Tabl. 37.	Ambulatoryjna opieka zdrowotna	57
Tabl. 38.	Żłobki	57
Tabl. 39.	Zgony wg głównych przyczyn (wybranych grup chorób)	58
Tabl. 40.	Dane o stanie zdrowia osób w wieku 19 lat i więcej	59
Tabl. 41.	Hospitalizacje mieszkańców Torunia w szpitalach ogólnych	60
Tabl. 42.	Zapadalność mieszkańców Torunia na choroby zakaźne i zatrucia	60
Tabl. 43.	Biblioteki publiczne	66
Tabl. 44.	Muzea, kina	66
Tabl. 45.	Obiekty noclegowe turystyki	68
Tabl. 46.	Podmioty gospodarki narodowej według szczególnej formy prawnej	72
Tabl. 47.	Zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności	73
Tabl. 48.	Przyczyny powstawania pożarów	75
Tabl. 49.	Przestępczość	75
Tabl. 50.	Sytuacja na drogach	76
Tabl. 51.	Wykonanie budżetów miasta w latach 2002-2009	77
Tabl. 52.	Zadłużenie miasta w latach 2002-2009	78
Tabl. 53.	Wydatki zadań własnych budżetu miasta według działów	79
Tabl. 54.	Wydatki majątkowe własne budżetu miasta według działów	81
Tabl. 55.	Projekty europejskie okresu programowania 2004-2006	83
Tabl. 56.	Projekty europejskie okresu programowania 2007-2013	84

SPIS WYKRESÓW

Rys. 1. Użytkowanie gruntów _____	4
Rys. 2. Ludność według wieku i płci _____	10
Rys. 3. Ludność według ekonomicznych grup wieku _____	13
Rys. 4. Ruch naturalny ludności w latach 1990-2009 _____	14
Rys. 5. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD _____	15
Rys. 6. Pracujący w gospodarce narodowej według sektorów _____	17
Rys. 7. Pracujący w gospodarce narodowej według płci i sekcji PKD _____	17
Rys. 8. Bezrobotni według wieku _____	19
Rys. 9. Bezrobotni według wykształcenia _____	19
Rys. 10. Bezrobotni według czasu oczekiwania na pracę _____	19
Rys. 11. Ścieki odprowadzone według grup dostawców _____	23
Rys. 12. Przewozy pasażerów w latach 1990-2009 _____	26
Rys. 13. Mieszkania oddane do użytku według inwestorów w latach 1996-2009 _____	31
Rys. 14. Zasoby komunalne według kategorii _____	33
Rys. 15. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle wg sekcji PKD i sektorów _____	37
Rys. 16. Produkcja budowlano-montażowa wg grup PKD _____	39
Rys. 17. Przychody i koszty przedsiębiorstw wg sekcji PKD _____	40
Rys. 18. Majątek obrotowy i zobowiązania przedsiębiorstw wg sekcji PKD _____	43
Rys. 19. Szkolnictwo według typów szkół _____	45
Rys. 20. Szkolnictwo według liczby uczniów i studentów _____	45
Rys. 21. Szkolnictwo według liczby absolwentów _____	46
Rys. 22. Uczniowie w szkołach podstawowych, gimnazjach i liceach ogólnokształcących _____	49
Rys. 23. Personel służby zdrowia _____	54
Rys. 24. Obiekty noclegowe turystyki _____	69
Rys. 25. Miejsca noclegowe turystyki - ogółem _____	69
Rys. 26. Miejsca noclegowe turystyki - całoroczne _____	69
Rys. 27. Zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wg sekcji PKD _____	71
Rys. 28. Struktura stwierdzonych przestępstw _____	76
Rys. 29. Wydatki zadań własnych budżetu miasta według działów _____	80
Rys. 30. Wydatki majątkowe własne budżetu miasta według działów _____	81